

Стална конференција
градова и општина

Савез градова и општина Србије

ПРИРУЧНИК
ОСЕТЉИВЕ/РАЊИВЕ
КАТЕГОРИЈЕ
СТАНОВНИШТВА

пре, у току и након ванредне ситуације

Шведска
Sverige

Уредници:

Здравко Максимовић,
Ирена Лакобрија Делић,
Марко Матовић

Сарадници:

Живко Бабовић
и Драган Вујчић

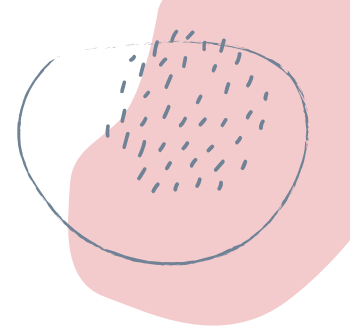
Овај Приручник припремљен је у оквиру Програма „Подршка локалним самоуправама у Србији на путу ка ЕУ - Друга фаза“, који финансира Влада Шведске, а спроводи Стална конференција градова и општина. Садржај Приручника искључива је одговорност његових уредника.

ПРИРУЧНИК

ОСЕТЉИВЕ/РАЊИВЕ
КАТЕГОРИЈЕ СТАНОВНИШТВА
– ПРЕ, У ТОКУ И НАКОН
ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ

Садржај

Списак скраћеница.....	4
Сврха приручника	5
У В О Д	7
1. ОСЕТЉИВЕ ГРУПЕ СТАНОВНИШТВА	8
2. НОРМАТИВНИ / ПРАВНИ ОКВИР	13
2.1. Национални правни/нормативни оквир	13
Устав Републике Србије	13
Закон о социјалној заштити.....	14
Закон о финансијској подршци породици с децом.....	14
Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом.....	15
Закон о забрани дискриминације	15
Закон о равноправности полова.....	16
Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености	16
Закон о основама система образовања и васпитања	16
Закон о здравственој заштити	17
Закон о јавном здрављу	17
Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању у ванредним ситуацијама	17
Закон о обнови након елементарне и друге непогоде	21
2.2. Међународни правни/нормативни оквир.....	24
Прописи Уједињених нација	24
Прописи Европске уније.....	25
СЕНДАИ ОКВИР ЗА СМАЊЕЊЕ РИЗИКА ОД КАТАСТРОФА 2015-2030.....	27
3. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР	30
Институције на националном нивоу.....	31
Институције на регионалном нивоу	34
Институције на регионалном нивоу	34
Организације на националном, локалном и међународном нивоу од значаја.....	39
4. ОСЕТЉИВЕ ГРУПЕ У ПРОЦЕСИМА СМАЊЕЊА РИЗИКА ОД КАТАСТРОФА И УПРАВЉАЊА ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА	42
4.1. Превенција и смањење ризика-процеси пре катастрофе	45
4.2. У току катастрофе	53
4.3. После катастрофе	54

Списак скраћеница

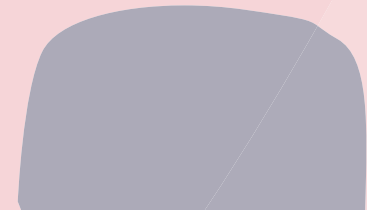
ЛГБТИ	Особе које нису хетеросексуелне (Лезбејке, Геј, Бисексуалне, Трансродне, Интерсексуалне особе)
УН	Уједињене Нације
ЕУ	Европска Унија
РХМЗ	Републички хидро – метеоролошки завод Србије
РГЗ	Републички геодетски завод
СКГО	Стална конференција градова и општина – Савез градова и општина Србије
СМС	„SMS - Short message service “ – Сервис за слање кратких порука путем (најчешће) мобилног телефона.
ВРЦ	Видео релеј центар
КУЈУ	Канцеларија за управљање јавним улагањима, Владе Републике Србије
УГ	Удружење грађана

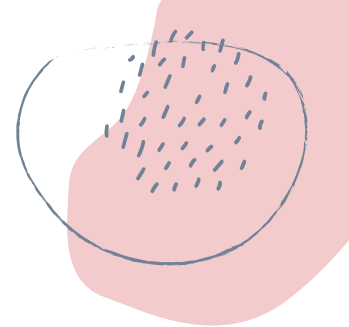

Сврха приручника

Приручник је припремљен у циљу подршке службеницима, пре свега, на локалном нивоу, који руководе или су укључени у процесе смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, као и обнове након катастрофа, како би на ефикасан и квалитетан начин, у ове процесе, укључили аспект осетљивих група становништва, односно применили инклузивни приступ.

Такође, од посебног значаја су и препоруке за унапређење постојећих оквира, како нормативног, тако и институционалног и материјално-техничког, а све са намером да се посебно осетљиве групе становништва, нађу у фокусу процеса смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, односно, обнове након катастрофа.

У В О Д

Катастрофе имају негативан утицај на целокупно становништво. Оне пре свега повећавају социјалну искљученост, неједнакост, рањивост и угроженост одређених група. Маргинализоване групе, као осетљиве групе, чији је положај у друштву већ незавидан, бивају још више искључене и занемарене, а узроци њихове рањивости и осетљивости постају израженији.

Инклузија као приступ у систему смањења ризика од катастрофа је процес који подразумева укључивање свих грађана, а који им омогућава да у свим фазама управљања ризиком од катастрофа њихове потребе буду препознате и прихваћене од стране локалне заједнице, да буду једнаки, равноправни и друштвено корисни.

Инклузија је и људско право - свако има иста права и мора имати једнак третман приликом остваривања права на заштиту и безбедност и не сме бити дискриминисан, што значи да се морају идентификовати узроци које за последицу имају њихову искљученост у систему смањења ризика од катастрофа.

Отпорна заједница заснована на инклузивном приступу је она заједница која никога не запоставља, чији су сви чланови оспособљени и спремни да дају адекватан одговор на катастрофе, односно где постоји активно учешће свих група и припадника који су најрањивији на ризик и у коме су њихове различите потребе, захтеви и способности препознате, усвојене и прихваћене као предности и расположиви ресурси.

“Не остављајући никог иза”, пре, у току и после катастрофе, смањује се рањивост и угроженост становништва, а заједница постаје безбеднија, јача и отпорнија на катастрофе.

ОСЕТЉИВЕ ГРУПЕ СТАНОВНИШТВА

Групе становништва којима је неопходна додатна подршка државе и друштва за њихово укључивање у друштвени живот и равноправно учешће, због одређених својстава и карактеристика, представљају осетљиве групе становништва. То су групе које су угрожене и код којих је повећана рањивост услед здравственог стања, ниских прихода, физичког стања, образовања, економске ситуације, што узрокује лошији квалитет живота, виши степен ризика од сиромаштва и социјалне искључености. Оне су на различите начине онемогућене да пуноправно учествују у политичком, економском, културном и друштвеном животу.

Ове друштвене групе у најмањој мери учествују у доношењу одлука и немају моћ да утичу на креирање политика и стварање шанси за унапређење квалитета њиховог живота. Осетљиве групе су и највише дискриминисане, у различитим областима (образовање, здравство) и од стране јавне управе, јавних институција, али и заједнице.

Светска банка дефинише осетљиву групу као “део становништва који има неке посебне карактеристике због којих је изложен вишем ризику од сиромаштва од осталих”. Групе могу бити широко дефинисане, као на пример сиромашни у руралним подручјима, а могу бити и врло специфично одређене, као деца без родитељског старања, интерно расељена лица, етничке мањине, итд.¹

Европска унија је утврдила неке осетљиве друштвене групе у ЕУ: млади, мигранти, ниско квалификовани, сиромашни радници, бескућници, Роми, особе са инвалидитетом. Према Годишњем извештају Европске комисије о напретку Републике Србије у 2013. години, препорукама су обухваћене следеће осетљиве друштвене групе: жене, деца, особе са инвалидитетом, Роми, избеглице и интерно расељена лица, ЛГБТИ особе.²

¹ Извор: „Други национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији - Преглед и стање социјалне искључености и сиромаштва за период 2011 – 2014. године са приоритетима за наредни период, 2014, стр. 43-44

² Види под 1

Влада је Стратегијом за смањење сиромаштва у Србији 2003. године први пут утврдила осетљиве друштвене групе становништва у Републици Србији: особе са инвалидитетом, деца, млади, жене, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, необразовани, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво руралних средина.³

Стратегијом превенције и заштите од дискриминације из 2013. године утврђено је да су дискриминацији и дискриминаторском поступању више изложене особе и групе: по основу припадности националним мањинама, жене, ЛГБТИ особе, особе са инвалидитетом, старије особе, деца, избеглице, интерно расељена лица и друге угрожене мигрантске групе, на основу верске припадности и лица чије здравствено стање може бити основ дискриминације.⁴

Поред тога, постоје и стратешка документа из различитих секторских области која обухватају осетљиве групе. Примера ради, Национална стратегија запошљавања за период 2011-2020. године утврђује следеће посебно осетљиве друштвене групе на тржишту рада Републике Србије: Роми, избеглице и интерно расељена лица, особе са инвалидитетом, рурално становништво (посебно рурално становништво које не поседује земљу и рурално становништво у југоисточној Србији), необразоване особе, као и жене, млади (15-24) и старија лица (50-64), али и дугорочно незапослени, самохрани родитељи, корисници новчане социјалне помоћи, деца без родитељског старања, жртве трговине људима и сл.⁵

Осетљиве друштвене групе јесу групе које су искључене из појединих или вишеструких аспеката друштвеног живота, живе у условима сиромаштва или су изложене ризицима да буду искључене и да доспеју у стање сиромаштва.⁶

Влада је стратешким документима и актуелним политикама утврдила следеће осетљиве групе становништва, које се налазе под већим ризиком од социјалне искључености и сиромаштва: особе с инвалидитетом, деца, млади, жене, старије особе, Роми и Ромкиње, ЛГБТИ заједница, необразована лица, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво које живи у руралним срединама.⁷

Осетљивост друштвене групе је у узрочној вези са њиховом социјалном

3 Види под 1

4 Види под 1

5 Види под 1

6 Извор: <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/sr/>

7 Види под 6

искљученошћу, те је потребно омогућити њихово социјално укључивање.

СОЦИЈАЛНА ИСКЉУЧЕНОСТ јесте стање у којем се налазе појединци/ке, односно групе истиснуте из економског, политичког, културног или друштвеног система, чиме бивају спречени да својим пуним капацитетима учествују у друштвеним односима и токовима због свог сиромаштва или недостатка основних знања и могућности за доживотно учење или као резултат дискриминације. Овакве појаве појединца/ку или групе становништва удаљавају од могућности за запослење, остваривање прихода и могућности образовања, као и од укључивања и учешћа у друштвеним мрежама и активностима у заједници. Искључени појединци или појединке, односно групе имају недовољан и неадекватан приступ институцијама, органима власти и процесима доношења одлука.⁸

Када је реч о утицају катастрофа, поједине категорије становништва су рањивије у односу на остале. Фактори који узрокују и повећавају њихову рањивост су економски (ниски приходи, сиромаштво, образовање (низак степен образовања), здравље (хроничне болести и стања), пол, старост (деца и стари), изолованост (просторна и друштвена), дискриминација и друго. Последице, ове групе становништва највише пате од последица катастрофа и имају најмање капацитета да одговоре и да се опораве од губитака произашлих од катастрофа. Оне су најугроженије у катастрофама због високог степена њихове основне рањивости и диспропорцијално су погођене негативним утицајем катастрофа.

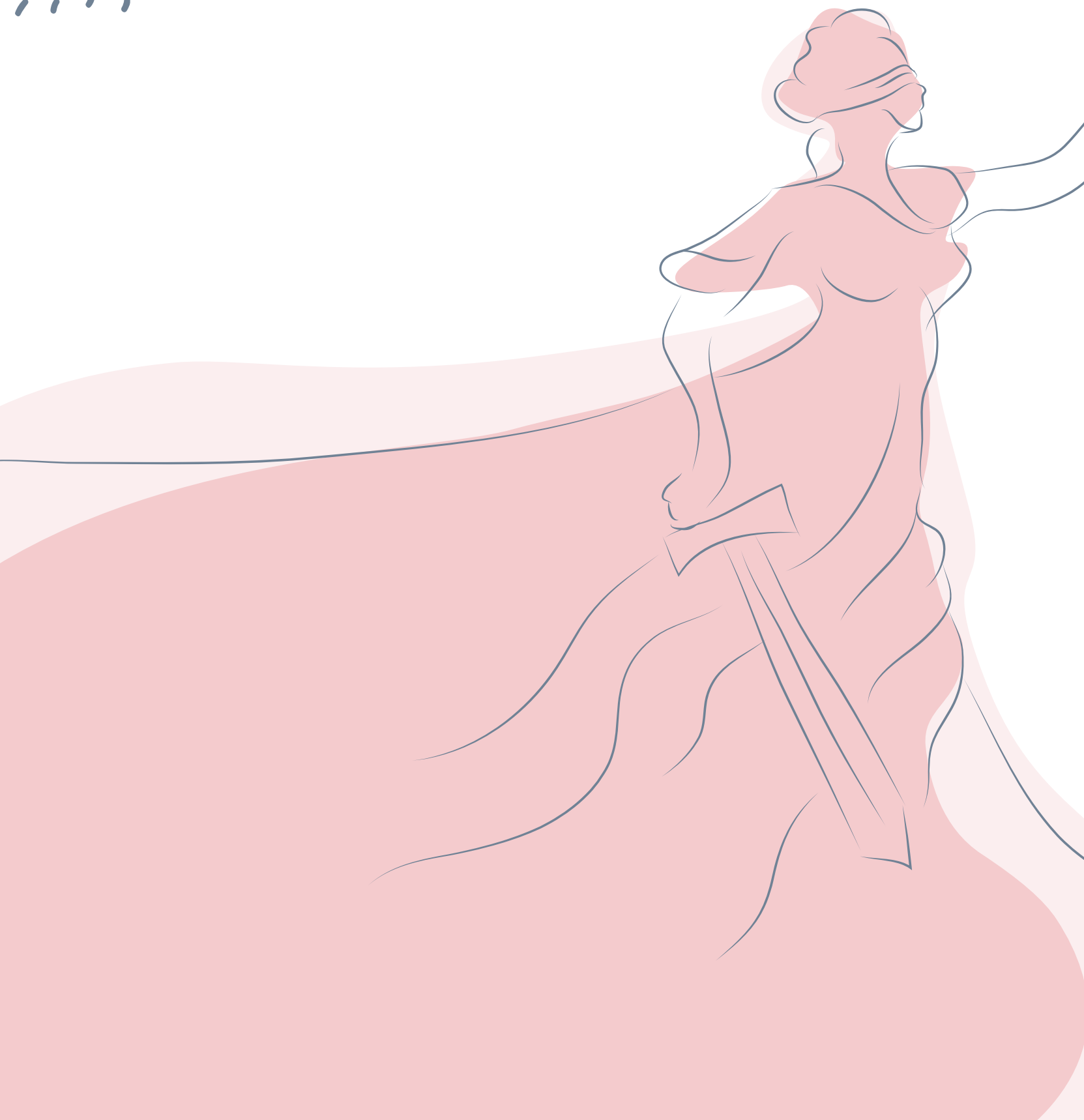
На основу претходно изнетог, а од значаја и за постојећи систем смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, као и постојећим капацитетима и локалних самоуправа у Републици Србији, за потребе овог приручника, разматраће се следеће осетљиве групе становништва:

1. **Особе са инвалидитетом**
2. **Ромска популација**
3. **Деца**
4. **Жене**
5. **Стари**
6. **Сиромашни**

⁸ Види под б

Ипак, највише пажње, а сходно и досадашњем искуству, придаће се особама са инвалидитетом. Овим се не жели умањити значај и потреба за укључивањем осталих осетљивих група, већ се кроз приказ инклузије ове групе, жели показати метод рада који се може применити и на остале.

НОРМАТИВНИ /ПРАВНИ ОКВИР

Национални правни/нормативни оквир

Устав Републике Србије⁹

Устав Републике Србије, као највиши правни акт, јемчи људска и мањинска права и њихову непосредну примену, а јемства службе очувању људског достојанства и остварењу пуне слободе и једнакости сваког појединца у праведном, отвореном и демократском друштву, заснованом на начелу владавине права. Уставом је утврђено начело једнакости и забрана дискриминације које прописује да су пред Уставом и законом сви једнаки, да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације и да је забрањена свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета. Даље, Устав јемчи посебну заштиту националним мањинама ради остваривања потпуне равноправности и очувања њиховог идентитета, као и равноправност жена и мушкараца и развијање политике једнаких могућности.

Устав, поред гаранције које пружа свим грађанима, као општој популацији, осетљивим друштвеним групама јемчи додатну здравствену и социјалну заштиту.

⁹ "Службени гласник РС", број 98/06

Законска регулатива

Политике укључивања осетљивих друштвених група уређене су низом законских прописа у различитим областима: здравствена и социјална заштита, образовање, запошљавање и друго. Најрелевантнији за унапређење положаја осетљивих група су следећи закони:

Закон о социјалној заштити¹⁰

Закон дефинише социјалну заштиту као организовану друштвену делатност од јавног интереса чији је циљ пружање помоћи и оснаживање за самосталан и продуктиван живот у друштву појединаца и породица, као и спречавање настајања и отклањање последица социјалне искључености, чији су циљеви поред осталих и достизање, односно одржавање минималне материјалне сигурности и независности појединца и породице у задовољавању животних потреба, као и стварање једнаких могућности за самосталан живот и подстицање на социјалну укљученост. Закон прописује да право на социјалну заштиту има сваки појединац и породица којима је неопходна друштвена помоћ и подршка ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољење основних животних потреба. Такође је дефинисано да се право на различите врсте материјалне подршке остварује ради обезбеђења егзистенцијалног минимума и подршке социјалној укључености корисника.

Закон о финансијској подршци породици с децом¹¹

Законом се обезбеђује финансијска подршка породицама са децом која обухвата: побољшање услова за задовољавање основних потреба деце; посебан подстицај рађању деце и подршку материјално угроженим породицама са децом, породицама са децом са сметњама у развоју и деци без родитељског старања.

¹⁰ "Службени гласник РС", број 24/11

¹¹ "Службени гласник РС", број 113/17 и 50/18

Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом¹²

Закон уређује општи режим забране дискриминације по основу инвалидности, посебне случајеве дискриминације особа са инвалидитетом, поступак заштите особа изложених дискриминацији и мере које се предузимају ради подстицања равноправности и социјалне укључености особа са инвалидитетом.

Закон о забрани дискриминације¹³

Законом је уређена општа забрана дискриминације, утврђени су облици и случајеви дискриминације, као и поступци заштите од дискриминације. Појмови „дискриминација“ и „дискриминаторско поступање“ први пут се у Србији дефинишу у овом закону, а њима се означава свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства) у односу на лица или групе и на чланове њихових породица, или њима блиских лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварима, односно претпостављеним личним својствима. Одредбама Закона, посебно је дефинисана дискриминација на основу пола, дискриминација на основу сексуалне оријентације, дискриминација на основу старосног доба, дискриминација деце, дискриминација због политичке или синдикалне припадности, дискриминација особа са инвалидитетом, дискриминација с обзиром на здравствено стање.

¹² "Службени гласник РС", број 33/06 и 13/16

¹³ "Службени гласник РС", број 22/09

Закон о равноправности полова¹⁴

Законом се по први пут регулише равноправност полова у Србији која се дефинише као равноправно учешће жена и мушкараца у свим областима јавног и приватног сектора. Он уређује стварање једнаких могућности остваривања права и обавеза, предузимање посебних мера за спречавање и отклањање дискриминације засноване на полу и роду и поступак правне заштите лица изложених дискриминацији. Наведени Закон дефинише политику једнаких могућности као равноправно учешће полова у свим фазама планирања, доношења и спровођења одлука које су од утицаја на положај жена и мушкараца.

Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености¹⁵

Закон дефинише категорију теже запошљивог незапосленог као незапосленог који услед здравственог стања, недовољног или неодговарајућег образовања, социо - демографских карактеристика, регионалне или професионалне неусклађености понуде и тражње на тржишту рада или других објективних околности теже налази запослење.

Закон о основама система образовања и васпитања¹⁶

Закон предвиђа да свако лице има право на образовање и васпитање, као и да лице са сметњама у развоју и инвалидитетом има право на образовање и васпитање које уважава његове образовне и васпитне потребе у систему образовања и васпитања, уз појединачну односно групну додатну подршку у настави и учењу или у посебној васпитној групи или школи. Као један од општих принципа образовања и васпитања дефинише могућности да деца, ученици и одрасли са сметњама у развоју, инвалидитетом и из осетљивих група, без обзира на сопствене материјалне услове имају приступ свим нивоима образовања и васпитања у установама, а лица смештена у установе социјалне заштите, деца, ученици и одрасли са здравственим проблемима остварују право на образовање за време смештаја у установи и током болничког и кућног лечења.

¹⁴ "Службени гласник РС", број 104/09

¹⁵ "Службени гласник РС", број 36/09, 30/10 – др. закон, 88/10, 38/15, 113/17 – др. закон и 113/17

¹⁶ "Службени гласник РС", број 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 06/20

Закон о здравственој заштити ¹⁷

Закон гарантује друштвену бригу за здравље која се остварује обезбеђивањем здравствене заштите групацијама становништва које су изложене повећаном ризику оболевања, здравствене заштите лица у вези са спречавањем, сузбијањем, раним откривањем и лечењем болести и стања од већег јавно-здравственог значаја, као и здравствене заштите социјално угроженог становништва, под једнаким условима на територији Републике Србије.

Закон о јавном здрављу¹⁸

Законом се уређује остваривање јавног интереса у здрављу кроз активности усмерене на очување физичког и психичког здравља становништва, очување животне и радне околине, а нарочито у погледу здравља осетљивих друштвених група којима су дефинисане групе становништва које су изложене већем степену ризика од оболевања у односу на укупну популацију, било да се ради о специфичним здравственим стањима или факторима социјално-економског окружења који могу довести до оболевања.

Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању у ванредним ситуацијама¹⁹

У погледу права и обавеза субјеката и снага система смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама према осетљивим друштвеним групама и њихов положај и улога, постоји нормативна уређеност кроз Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама, чиме је направљен значајан напредак у односу на ранији период.

¹⁷ "Службени гласник РС", број 25/19

¹⁸ "Службени гласник РС", број 15/16

¹⁹ "Службени гласник РС", број 87/18

Начела Закона

Кроз следећа основна начела која су дефинисана у горе наведеном Закону, на јасан и недвосмислен начин исказује се суштина и основни принципи и дају смернице за схватање и примену његових конкретних одредби, а у односу на осетљиве друштвене групе:

Начело приоритета дефинисано у члану 3. став 1. подразумева да смањење ризика од катастрофа и управљање ванредним ситуацијама представљају приоритет у деловању државе и локалних заједница, као и свих других институција, грађана, правних лица и свих других субјеката у складу са њиховим правима и дужностима утврђеним законом. Даље, гарантује се сваком лицу право на заштиту од последица катастрофа без икакве дискриминације, а заштита и спасавање људских живота има приоритет у односу на све друге заштитне и спасилачке активности.

Начело равноправности у члану 7. ставу 1. подразумева да се субјекти система смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама посебно старају о остваривању принципа равноправности полова и нарочито воде рачуна да ни једна одлука, мера или радња не подстиче или доводи до неповољнијег положаја жена и њихово равноправно учествовање у систему смањења ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама. У истом члану, у ставу 2. начело заштите људских права дефинише да су надлежни органи и други субјекти укључени у спровођење мера и активности управљања ризиком од катастрофа дужни да доследно воде рачуна о заштити људских права, родној равноправности и посебно о заштити сиромашних, старих, деце, особа са инвалидитетом, избеглих и расељених лица, као и других рањивих група становништва. Ставом 3. дефинисано је да мере и активности на смањењу ризика од катастрофа морају да буду приступачне и да се односе на особе са инвалидитетом, децу, старе и друга лица која су посебно изложена ризику.

Начело партиципативности и солидарности дефинисано у члану 8. подразумева право угрожених грађана да учествују у осмишљавању садржаја и примени активности на смањењу ризика од катастрофа, као и право да учествују у предлагању, предузимању и извршавању одређених мера, задатака и активности у заштити и спасавању и да изразе своје потребе у средствима помоћи. Начело солидарности које подразумева право грађана који су погођени последицама катастрофа да добију помоћ у складу са својим потребама и приоритетима коју пружају хуманитарне и

друге регистроване организације у складу са законом.

На крају, треба истаћи члан 2. тачку 4. у коме се употребљавају речи интегрисаност и инклузивност мера у дефинисању појма смањења ризика од катастрофа који гласи: „Смањење ризика од катастрофа је политика која се успоставља и води у циљу спречавања нових и смањења постојећих ризика кроз имплементацију интегрисаних и инклузивних економских, социјалних, едукативних, нормативних, здравствених, културних, технолошких, политичких и институционалних мера којима се јача отпорност и припремљеност заједнице за одговор и ублажавање последица од насталих катастрофа чиме се постиже јачање отпорности заједнице“.

Остале одредбе Закона које експлицитно наводе поједине друштвено осетљиве групе

Члан 34. Закона, предвиђа да удружења и друге организације цивилног друштва имају право да, поред добијања информација, разматрају питања од значаја за смањење ризика од катастрофа, упућују о томе предлоге надлежним државним, покрајинским и локалним органима и добију одговор од њих, као и да буду признате као партнери органа јавних власти у креирању и реализацији политике смањења ризика од катастрофа. Удружења и друге организације цивилног друштва доприносе изградњи културе превенције ризика и подизању свести о потреби јачања спремности и отпорности појединаца и друштва на наступање последица катастрофа. Ова одредба је од значаја, имајући у виду заступање интереса осетљивих друштвених група од стране удружења.

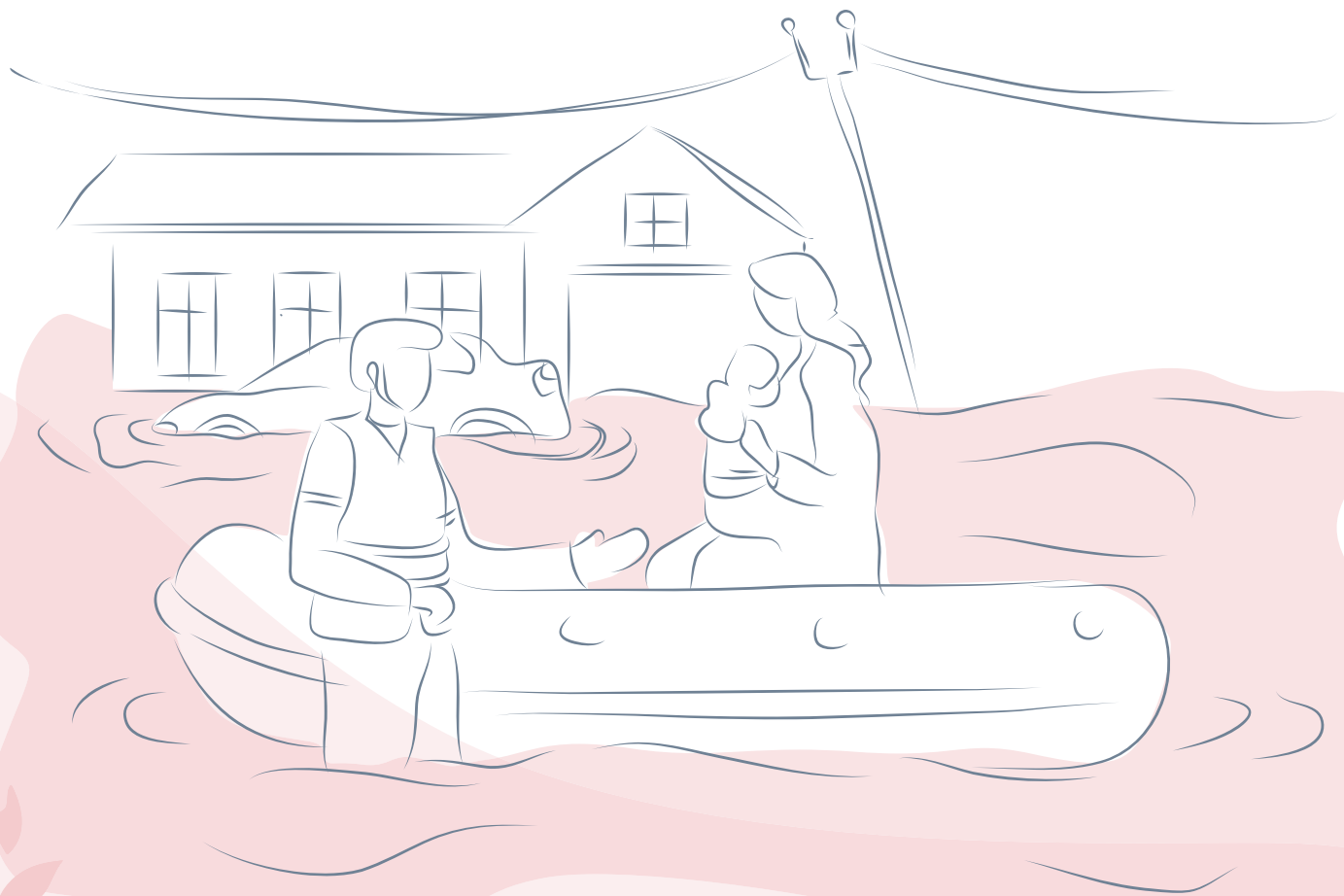
Грађани имају право да буду обавештени о ризицима од катастрофа, мерама и активностима које се предузимају ради њиховог смањења, претњама и могућим последицама од катастрофа, као и о свим неопходним информацијама од значаја за заштиту и спасавање, што предвиђа члан 36. Даље, информације и обавештења се дају у приступачном и лако разумљивом облику и форматима, укључујући на знаковном језику и Брајевом писму.

У ставу б. истог члана дефинисано је да су у извршавању задатака заштите и спасавања дужни да учествују сви способни грађани, укључујући и стране држављане и лица без држављанства која у складу са законом имају одобрење за привремени боравак или стално настањење у Репуб-

лици Србији, старости од 18 до 60 година. Даље, став 7. дефинише: „Изузетно од става б. овог члана у извршавању задатака заштите и спасавања нису обавезни да учествују: 1) труднице и мајке са децом до десет година старости и самохрани родитељи односно старатељи са децом до 15 година старости; 2) особе са инвалидитетом, као и лица која брину о особама са инвалидитетом; 3) лица која се старају и живе у истом домаћинству са старијим особама које нису способне да се брину саме о себи.

Даље, у члану 58. Закона који дефинише евакуацију као меру цивилне заштите, поред објашњења појма и врсте евакуације дефинишу се приоритетне категорије становништва које се приоритетно евакуишу, на основу наредбе надлежног штаба за ванредне ситуације, у случају ванредне ситуације која угрожава животе и здравље људи. Тако се у ставу 3. наводи: „ Приликом евакуације приоритет имају: 1) мајке са децом до 15 година старости, односно друга лица која су по закону дужна да се старају о чувању и неговању малолетника млађих од 15 година; 2) труднице; 3) болесна лица, особе са инвалидитетом и друга лица којима је неопходна туђа помоћ и нега; 4) лица млађа од 16 година и старија од 65 година (мушкарци), односно 60 година (жене).“

Закон о обнови након елементарне и друге непогоде²⁰

Када је реч о обнови након елементарне и друге непогоде, ваља нагласити да је Законом о обнови након елементарне и друге непогоде („Службени гласник РС“, број 112/15), прописан поступак обнове и пружања помоћи грађанима и привредним субјектима који су претрпели материјалну штету услед елементарних и других непогода.

Закон прописује поступак пружања помоћи грађанима и привредним субјектима заснован на начелу солидарности, а не накнаде штете настале услед дејства елементарне и друге непогоде.

Такође, Закон прописује да се државним програмима помоћи и обнове утврђују мере и критеријуми за пружање помоћи, односно мере, критеријуми и поступак за обнову и санирање последица елементарне и друге непогоде. Даље, дефинише се појам елементарне и друге непогоде и то тако што се у смислу овог закона, под њом подразумева сваки догађај узрокован дејством природних сила или људском активношћу, који прекида нормално одвијање живота у мери која превазилази редовну способност појединца и локалне заједнице да се опораве без помоћи државе и проузрокује материјалну штету која је већа од 10% буџета јединице локалне самоуправе и који је као такву прогласила Влада. Прописано је такође да Влада може изузетно прогласити неки догађај за елементарну и другу непогоду и одлучити о државној помоћи и када је проузрокована штета мања од 10% буџета јединице локалне самоуправе, када за то постоје посебно оправдани разлози, а на предлог Канцеларије за управљање јавним улагањима.

Закон прописује ко има права под једнаким условима на државну помоћ. То су држављани Републике Србије, страни држављани, као и лица без држављанства (апатриди), под условом да у складу са законом имају одобрење за привремени боравак или стално настањење у Републици Србији.

Влада након проглашења елементарне непогоде на предлог Канцеларије за управљање јавним улагањима, а у форми Уредбе, доноси Државне програме помоћи и обнове. Законом је овлашћена Влада, да кроз Државне програме помоћи и обнове утврди мере и критеријуме за пружање државне помоћи, односно мере и критеријуме, као и поступак за обнову и санирање последица елементарне непогоде.

²⁰ „Службени гласник РС“, број 112/15

Елементи Државног програма помоћи и обнове таксативно су набројани у члану 4. Закона :

У погледу заштите рањивих група Закон је у члану 8. прописао обавезу посебне заштите рањивих група и то пре свега у смислу редоследа решавања захтева за доделу државне помоћи, односно предности које би имали грађани са инвалидитетом, односно у чијем се породичном домаћинству налази лице са инвалидитетом или озбиљно нарушеног здравља, самохрани родитељи, грађани у чијем је домаћинству једно или више деце, корисници социјалне помоћи, пензионери, жене и незапослени.

Овом одредбом Закон је дефинисао појам рањиве групе, односно лица којима је потребна додатна подршка и помоћ за равноправно укључивање у процес помоћи и обнове, јер је овај круг лица највише изложен ризику од последица елементарне и друге непогоде и имају најмање шансе за преживљавање и превазилажење последица елементарних и других непогода.

Такође, Закон у члану 7. у форми начела прописује да ће се надлежни органи посебно старати о остваривању принципа равноправности полова и да ће се посебно водити рачуна да ни једна одлука, мера или радња не доведе до неповољнијег положаја жена.

Закон у члану 15. прописује поступак и рокове пријаве штете од тренутка проглашења наступања и престанка елементарне непогоде. У ставу 3. поменутог члана, прописује се, да се поступак пружања помоћи покреће пријавом штете на позив јединице локалне самоуправе. Обзиром да се пријавом штете покреће поступак за пружање помоћи, и да се исти води у складу са законом којим се уређује општи управни поступак, пријаву штете може поднети и пуномоћник, који је дужан да пуномоћје достави у року који орган одреди.

Законом није прописана форма пријаве штете, већ се на основу сходне примене Закона о општем управном поступку пријава може извршити на више начина (непосредно, преко поште, преко дипломатско-конзуларних представништава, електронским путем, или усмено на записник)

Чланом 16. је прописано да јединица локалне самоуправе без одлагања образује потребан број комисија које врше процену штете настале након елементарне и друге непогоде на стварима грађана, у складу са актом којим се уређује јединствена методологија за процену штете од елементарних и других непогода, а који доноси Влада.

Канцеларија за управљање јавним улагањима врши верификацију процене штете, коју су извршиле комисије, а које је образовала јединица локалне самоуправе.

Верификација је стручни поступак који подразумева потврђивање исправности и тачности процене штете коју су, на основу акта о јединственој методологији за процену штета од елементарних и других непогода, извршиле комисије које је формирала јединица локалне самоуправе.

Директор Канцеларије за управљање јавним улагањима организује поступак верификације процене штете и одређује њен обим.

По пријави штете, извршеном утврђивању, процени и верификацији исте, орган јединице локалне самоуправе наставља поступак за утврђивање права на државну помоћ, позивом странци да се изјасни о верификованом записнику о процени штете и другим релевантним околностима од значаја за утврђивање права на државну помоћ. Позив за изјашњење странке врши се у складу са чланом 11. став 1. Закона о општем управном поступку, који прописује начело да се странци мора пружити могућност да се изјасни о чињеницама које су од значаја за одлучивање у правној ствари.

Чланом 19. Закона прописано је да првостепено решење о праву на државну помоћ, по спроведеном поступку, применом критеријума и мерила из Државног програма обнове, доноси надлежни орган јединице локалне самоуправе, као поверени посао, и доставља га подносиоцу захтева.

Јединица локалне самоуправе доставља решење са свим списима предмета и Канцеларији за управљање јавним улагањима, као и органу надлежном за правну заштиту имовинских права и интереса Републике Србије (надлежном Државном правобраниоцу).

Против првостепеног решења може се изјавити жалба Комисији за утврђивање штете од елементарних непогода Владе Републике Србије у року од 15 дана од дана пријема истог. Комисија доноси коначно решење. Жалбу може изјавити странка у складу са чланом 20. Закона о обнови након елементарне и друге непогоде и чл.151., 153. и 158. Закона о општем управном поступку.

Такође, жалбу може изјавити и Државни правобранилац у циљу заштите имовинских права и интереса Републике Србије.

Међународни правни/нормативни оквир

Прописи Уједињених нација

Република Србија је чланица Уједињених нација (УН) и правни сукцесор бивших држава, потписница је Повеље Уједињених нација (1945), Универзалне декларације о људским правима (1948) и осам од девет основних међународних уговора о људским правима, који су од утицаја и на положај особа са инвалидитетом, као што су: Међународни пакт о грађанским и политичким правима са факултативним протоколима, Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, Конвенција о елиминацији свих облика расне дискриминације, Конвенција против тортуре и других окрутних, нехуманих и понижавајућих казни и поступака и Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена.

Такође, убрзо након њеног ступања на снагу у Републици Србији, 2009. године, ратификована је **Конвенција о правима особа са инвалидитетом и Опциони протокол уз Конвенцију о правима особа са инвалидитетом**. Конвенција о правима особа са инвалидитетом је први правно обавезујући међународни инструмент за заштиту људских права, којим су се државе потписнице обавезале да штите и унапређују сва људска права и основне слободе особа са инвалидитетом. Полазећи од потребе обезбеђивања и унапређења остваривања свих људских права и основних слобода за све особе са инвалидитетом, без дискриминације било које врсте, Конвенција о правима особа са инвалидитетом заснована је на следећим општим начелима:

- поштовање урођеног достојанства, индивидуална самосталност укључујући слободу властитог избора и независност особа;
- забрана дискриминације;
- пуно и ефикасно учешће и укључивање у друштво;
- уважавање разлика и прихватање особа са инвалидитетом као дела људске разноликости и човечанства;
- једнаке могућности;
- приступачност;
- равноправност жена и мушкараца и
- уважавање развојних способности деце са инвалидитетом као и поштовање права деце са инвалидитетом на очување свог идентитета.

Конвенција садржи одредбе које се односе на: једнакост, забрану дискриминације и равноправност; положај жена и деце са инвалидитетом; подизање свести; приступачност; ризичне ситуације и хуманитарне катастрофе; једнако признање пред законом; приступ правди; одсуство злостављања и експлоатације; слободу кретања, мишљења и изражавања; самосталан живот; поштовање приватности, дома и породице; образовање; здравље; рад и запошљавање; услове живота и социјалну заштиту; учешће у политичком, јавном, културном животу и др.

Када је у питању међународни оквир у овој области, посебан значај има и нова глобална развојна агенда – **Агенда одрживог развоја УН до 2030. године**, којом је планирано, између осталог, подстицање економског раста, искорењивање сиромаштва и дискриминације жена, подстицај свеукупном образовању и др. Инвалидитет се наводи у Циљевима одрживог развоја из Агенде 2030 УН-а, а посебно у деловима који се односе на образовање, раст и запошљавање, равноправност, као и прикупљање података и редовно праћење овог документа. На пример, циљ 4. односи се на обезбеђивање инклузивног и квалитетног образовања за све, као и једнаког приступа свим нивоима образовања и стручног оспособљавања, укључујући и особе са инвалидитетом, циљ 5. на постизање родне равноправности и оснаживање свих жена и девојчица, укључујући жене и девојчице са инвалидитетом, а циљ 10. на смањење неједнакости унутар и између држава јачањем и промовисањем друштвене, економске и политичке инклузије свих, укључујући и особе са инвалидитетом, итд.

Прописи Европске уније

Република Србија је и чланица Савета Европе, те су за ову област од значаја и регионални документи о људским правима, посебно **Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода и Протокол број 12 (2000) уз Европску конвенцију**²¹. Том конвенцијом се уређује и забрана дискриминације, која је од изузетног значаја за положај особа са инвалидитетом, а Протоколом број 12 право на недискриминацију признато је за остваривање свих права гарантованих националним законодавствима држава потписница. Такође, 2009. године ратификована

²¹ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-ratifikaciji-evropske-konvencije-ljudska-prava-osnovne-slobode.html>

је **Ревидирана европска социјална повеља**²², која је основни документ Савета Европе у области радних и социјалних права. Република Србија је преузела велики број одредаба Ревидиране европске социјалне повеље, што је сврстава у ред држава које су у врху лествице по броју одредаба које су прихваћене инструментом о ратификацији. Друга важна документа Савета Европе су **Европски план акције за особе са инвалидитетом за период од 2006. до 2015. године (2006) и нова Стратегија Савета Европе о особама са инвалидитетом 2017–2023**, којом је као општи циљ утврђено достизање једнакости, достојанства и равноправности за особе са инвалидитетом, кроз пет приоритетних области: равноправност и забрана дискриминације; подизање нивоа свести; приступачност; једнако признавање пред законом и слобода од експлоатације, злостављања и занемаривања. Такође, указано је да се приликом спровођења свих активности мора водити рачуна о: учешћу, сарадњи и координацији; универзалном дизајну и разумном прилагођавању; родној равноправности; вишеструкој дискриминацији и образовању и обукама.

Велики значај има и **Европска стратегија за особе са инвалидитетом 2010–2020: Европа без баријера**²³. Ова стратегија представља изузетно значајан документ ЕУ којим је дефинисан општи оквир политике унапређења положаја особа са инвалидитетом, али и конкретније мере и активности у одређеним областима. Такође, ова стратегија је везана и за имплементацију Конвенције о правима особа с инвалидитетом, чиме се обезбеђује њено делотворно спровођење у државама чланицама. Европску стратегију за особе са инвалидитетом прати и План имплементације, чија је примена орочена до краја 2015. године, док је средњорочни Извештај о примени ове Стратегије објављен почетком фебруара 2017. године, уз нагласак да се очекује пуно спровођење планираних циљева до краја 2020. године.

За Републику Србију су веома значајна закључна запажања и препоруке УН механизма за људска права, посебно Комитета за права особа са инвалидитетом, али и препорука из Универзалног периодичног прегледа Савета за људска права УН-а, у оквиру којих су дате препоруке у вези са побољшавањем положаја особа са инвалидитетом. Имајући у виду посвећеност Републике Србије достизању највишег нивоа заштите људских права свих грађана, на основу препорука које су УН механизми

²² http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2012/11/images_files_Revidirana%20Evropska%20socijalna%20povelja%20SE.pdf

²³ http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2012/11/images_files_Evropska%20strategija%20za%20osobe%20sa%20invaliditetom%202010-2020.pdf

упутили Србији поводом периодичног извештавања о примени УН конвенција, посебно на основу препорука Комитета за права особа са инвалидитетом из 2016. године, планирани су посебни циљеви и мере у овој стратегији.

СЕНДАИ ОКВИР ЗА СМАЊЕЊЕ РИЗИКА ОД КАТАСТРОФА 2015-2030²⁴

Сендаи оквир за смањење ризика од катастрофа 2015-2030 је документ усвојен на Трећој светској конференцији за смањење ризика од катастрофа 2015. године у Сендаију (Мијаги, Јапан) који подстиче инклузивност у управљању ризицима од катастрофа и интегрише питање инклузивности у дефинисане принципе и приоритете.

У уводном делу, наглашено је да превентивни приступ ризицима мора да буде усмерен на људе као и да праксе, како би биле учинковите и ефикасне, треба да буду мулти-секторске, инклузивне и приступачне. Препоручује се да се у креирање и спровођење политике деловања и планова укључе, између осталих људи са инвалидитетом, жене, деца и млади, сиромашни људи, мигранти и др. Такође, истиче се да све мере којима се спречавају и смањују изложеност опасностима и угроженост од катастрофа, повећавају спремност за реаговање и обнову, и тиме повећавају отпорност, морају да буду интегрисане и инклузивне.

²⁴ <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

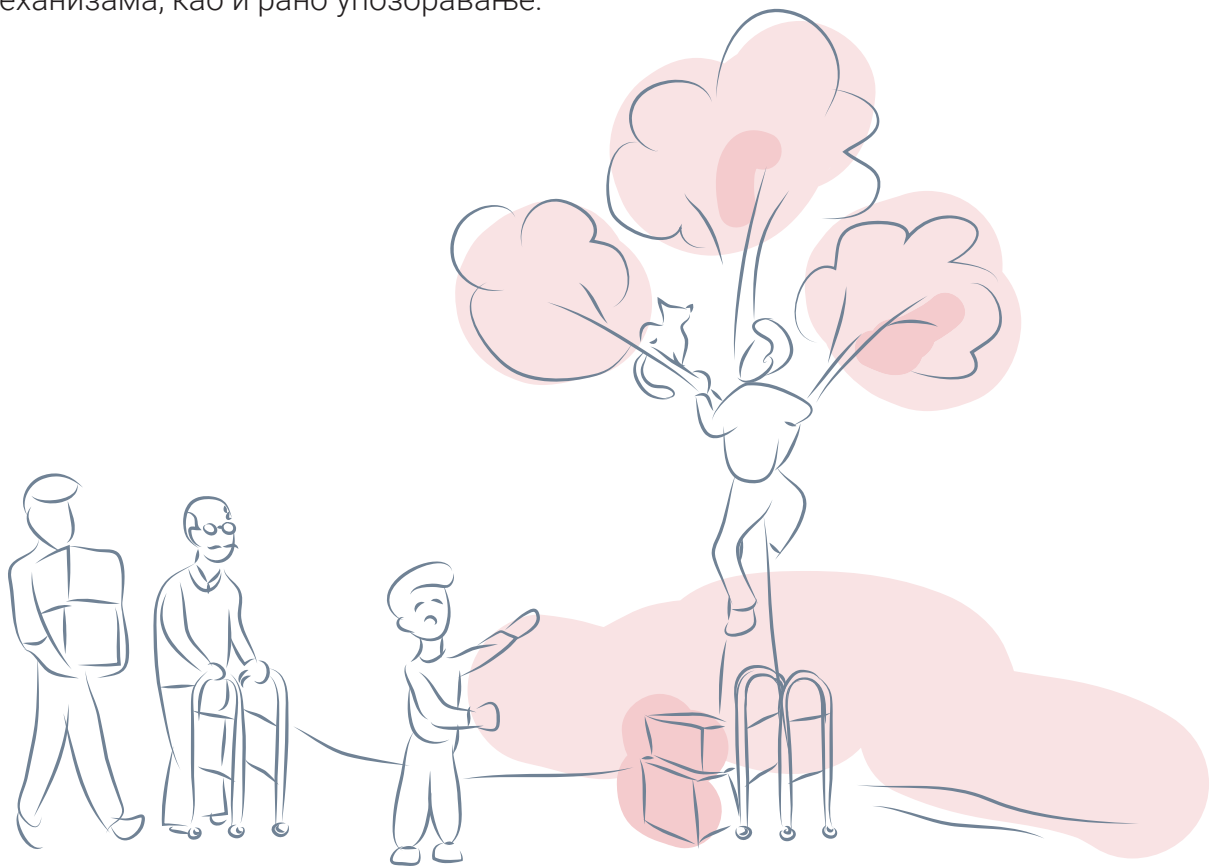

У оквиру руководећих принципа наводи се неопходност оснаживања целокупне заједнице и инклузивно, приступачно и недискриминаторно учешће, као и исказивање пажње према људима који су диспропорционално погођени катастрофама, посебно узимајући обзир најсиромашније. Под принципом се подразумева да све политике деловања и праксе треба да укључе интегрисане димензије: пол, старосно доба, инвалидитет и културу, али и промоцију жена лидера и младих. Такође, доношење одлука мора бити инклузивно и засновано на информацијама о ризику, отвореној размени и ширењу разврстаних података, укључујући ту и податке разврстане према полу, старосном добу и инвалидитету, као и на лако доступним, ажурираним, разумљивим, научно утемељеним, безбедносно неутралним информацијама о ризику које су употпуњене традиционалним знањем.

У циљу остварења дефинисаног приоритета, улагање у смањење ризика од катастрофа ради јачања отпорности, на локалном нивоу, важно је између осталог да се укључе људи којима је угрожено здравље или који пате од хроничних болести, због посебних потреба, у стварање политика деловања и планова за управљање њиховим ризицима пре, током и након катастрофа, као и постојање приступа службама за спасавање живота.

Даље, приоритет Унапређивање спремности за катастрофе како би се делотворно реаговало и **„изградио бољи систем него пре катастрофе“** током обнове, санације и реконструкције, од кључног значаја, претпоставља између осталог оспособљавање жена и особа са инвалидитетом да јавно воде и промовишу родну равноправност и универзално доступне приступе за реаговање, обнову, санацију и реконструкцију. За постизање овог приоритета, важно је да се јачају системи за вишеструке опасности који су усредсређени на људе, за мулти-секторско предвиђање и за рано упозоравање, механизма за ризике од катастрофа и комуникације у случају ванредне ситуације, социјалних технологија и телекомуникационих система за праћење опасности, а који треба да се развију кроз партиципативне процесе. Они треба да буду осмишљени у складу са потребама корисника, укључујући ту и друштвене и културне потребе, а посебно питање родне равноправности.

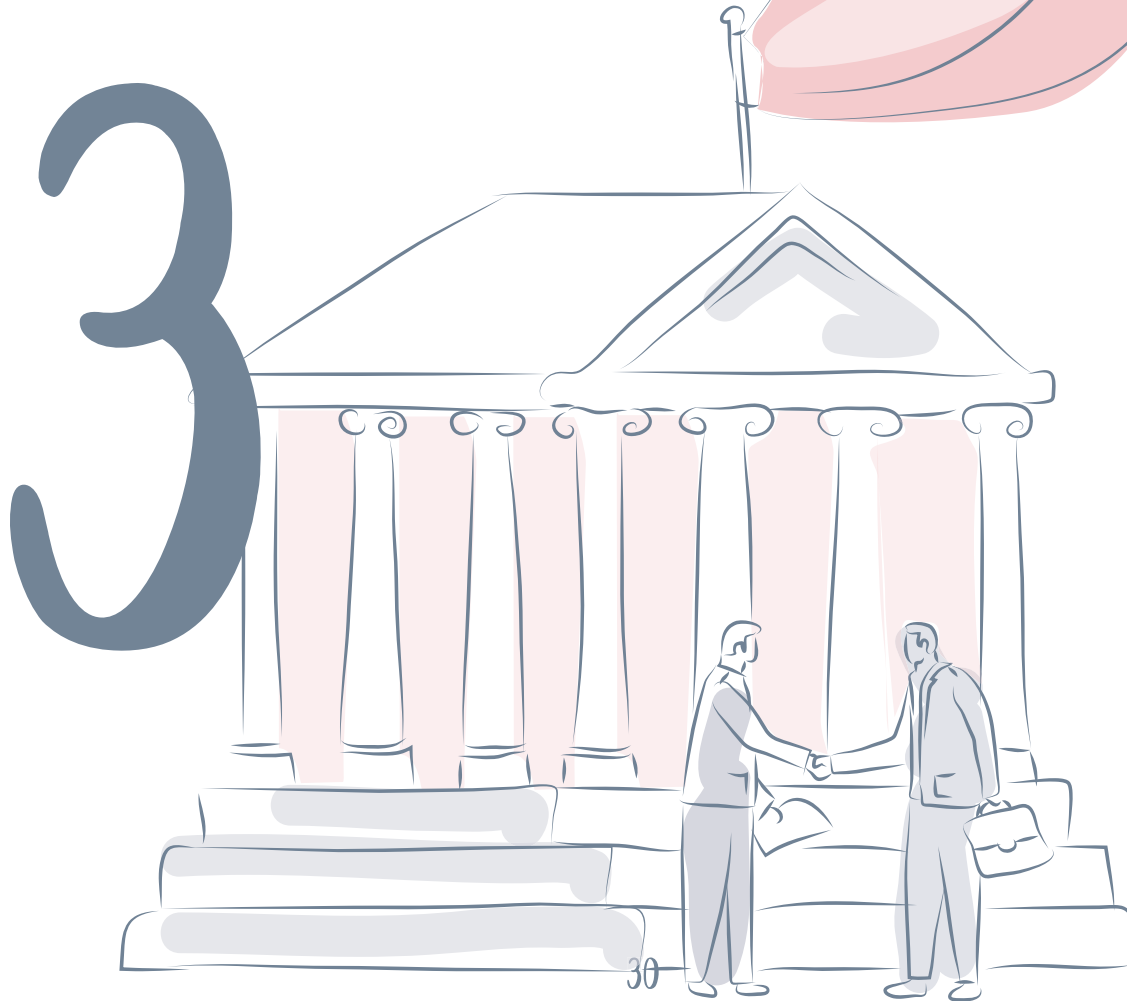
У документу је посебно истакнута улога цивилног сектора као заинтересоване стране и начин њиховог деловања, посебно су издвојене улоге појединих категорија становништва у управљању ризицима од катастрофа. Учесће жена је од суштинског значаја за делотворно управљање ризицима од катастрофа и за планирање, финансирање и спровођење у дело родно сензитивних политика деловања, планова и програма за смањење ризика од катастрофа, а њих треба оспособити за спремност, као и развијање њихових капацитета за стварање алтернативних услова за живот у ситуацијама након катастрофа. Деца и млади су препознати као чиниоци промена, док су особе са инвалидитетом и њихове организације од кључног значаја за процену ризика од катастрофа у пројектовању и спровођењу плана који је осмишљен према посебним захтевима, узимајући у обзир, *"inter alia"*, принципе универзалног пројектовања. Старије особе због поседовања дугогодишњег знања, вештина и мудрости, а што представља непроцењиво важан фактор за смањење ризика од катастрофа, треба да се укључе у израду политика деловања, планова и механизма, као и рано упозоравање.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР

Када је у питању институционални оквир, говоримо о 4 нивоа функционисања система смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама:

- Институције на националном нивоу
- Институције на регионалном нивоу
- Институције на локалном нивоу
- Међународне институције од значаја

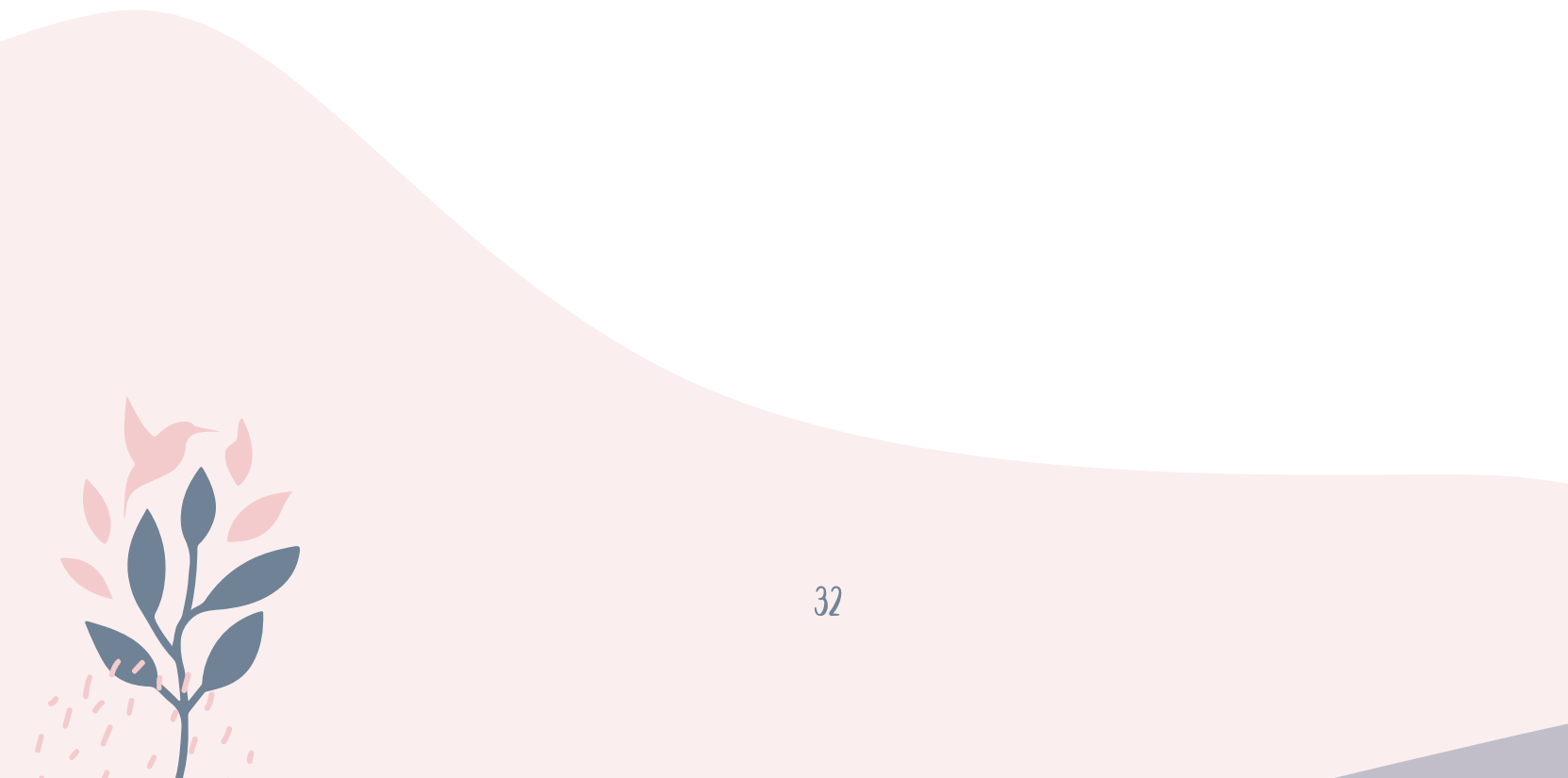
Институције на националном нивоу

НАЗИВ ИНСТИТУЦИЈЕ	НАДЛЕЖНОСТ У СИСТЕМУ СМАЊЕЊА РИЗИКА ОД КАТАСТРОФА И УПРАВЉАЊА ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА	МОГУЋНОСТ УКЉУЧИВАЊА ОСЕТЉИВИХ КАТЕГОРИЈА
Републички штаб за ванредне ситуације	Има улогу Националне платформе за смањење ризика од катастрофа*	Укључивање у фази разматрања стања о потребама и спремности субјеката; Укључивање у фази израде националне процене ризика од катастрофа, ПЗИС и других аката од значаја.
Сектор за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова	Обавља стручне и административне послове Републичког штаба, учествује у раду Републичког и штабова свих нивоа, преко својих подружница.	Сагледавање потреба, комуникација и координација са удружењима од значаја, као и осталим институцијама надлежним за питања осетљивих категорија становништва, посебно у превенцији, али и у фази реаговања.
Канцеларија за управљање јавним улагањима	Координира процес обнове након елементарне непогоде, као и процесе у циљу инвестирања система смањења ризика од катастрофа (координација припреме и реализације пројеката).	Сагледавање потреба, комуникација и координација са удружењима од значаја, као и осталим институцијама надлежним за питања осетљивих категорија становништва, посебно у фази опоравка
РХМЗ	Субјекат од посебног значаја у делу ране најаве, обавештавања и узбуњивања.	Укључивање у фази разматрања могућности за прилагођавање система ране најаве осетљивим категоријама становништва.

* је платформа за разматрање и дефинисање питања од највећег значаја за систем смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, која обезбеђује размену мишљења, знања, иновација, и искустава из области смањења ризика, предлаже мере и активности политике смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, разматра развојне стратегије, планове и програме који су од интереса за смањење ризика и управљање ванредним ситуацијама и јача механизме сарадње и координације на националном и међународном нивоу (члан 14. Закона о смањењу ризика од катастрофа и управљању у ванредним ситуацијама)

РГЗ	Субјекат од значаја у делу израде и одржавања регистра ризика.	Укључивање у фази разматрања могућности за прилагођавање регистра ризика осетљивим категоријама становништва.
Црвени крст Србије	Учествује у раду Републичког и штабова за ванредне ситуације свих нивоа, преко својих подружница. Један је од субјеката система смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама. Као субјекат од посебног значаја учествује у акцијама евакуације и збрињавања.	Сагледавање потреба, комуникација и координација са удружењима од значаја, као и осталим институцијама надлежним за питања осетљивих категорија становништва, посебно у припреми нових процедура за спровођење евакуације и збрињавања а које посебно третирају осетљиве категорије.
Горска служба спасавања	Учествује у раду Републичког штаба за ванредне ситуације. Један је од субјеката система смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама. Као субјекат од посебног значаја учествује у акцијама заштите и спасавања на неприступачним теренима.	Сагледавање потреба, комуникација и координација са удружењима од значаја, као и осталим институцијама надлежним за питања осетљивих категорија становништва, посебно у припреми нових процедура за спровођење евакуације и збрињавања, а које посебно третирају осетљиве категорије.

СКГО	Учествује у раду Националне платформе, као представник градова и општина Србије	Сагледавање потреба, комуникација и координација са удружењима од значаја, као и осталим институцијама надлежним за питања осетљивих категорија становништва формирањем нове мреже или у оквиру мреже за управљање ризиком и ванредном ситуацијом, у циљу координације активности ЈЛС у укључивање осетљивих категорија у процесе смањења ризика.
Субјекти од посебног значаја	Привредна друштва и друга правна лица која се баве делатношћу из области: телекомуникација, рударства и енергетике, транспорта, метеорологије, хидрологије, сеизмологије, заштите од јонизујућег зрачења и нуклеарне сигурности, заштите животне средине, водопривреде, шумарства и пољопривреде, здравства, збрињавања лица, ветерине, комуналне делатности, грађевинарства, угоститељства, и други који располажу ресурсима за смањење ризика од катастрофа	Укључивање осетљивих категорија у делу планова за реаговање и само реаговање током катастрофа.

Институције на регионалном нивоу

Јединице локалних самоуправа УДРУЖЕНЕ У ОДНОСУ НА РЕЧНЕ СЛИВОВЕ (тренутно у фази институционалне изградње)

НАЗИВ ИНСТИТУЦИЈЕ	НАДЛЕЖНОСТ У СИСТЕМУ СМАЊЕЊА РИЗИКА ОД КАТАСТРОФА И УПРАВЉАЊА ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА	МОГУЋНОСТ УКЉУЧИВАЊА ОСЕТЉИВИХ КАТЕГОРИЈА
Слив Западне Мораве	Заједнички рад на стварању отпорније заједнице и заједничко деловање у циљу смањења ризика, као и одговора и брзог опоравка после елементарних непогода и других несрећа.	Сагледавање потреба, комуникација и координација са удружењима од значаја, као и осталим институцијама надлежним за питања осетљивих категорија становништва у циљу укључивања истих у процес израде планских аката из области смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама и области обнове након катастрофа.
Слив Велике Мораве		
Слив Колубаре		
Слив Дрине		
Слив Дунава – банатски водотокови		

Институције на регионалном нивоу

НАЗИВ ИНСТИТУЦИЈЕ	НАДЛЕЖНОСТ У СИСТЕМУ СМАЊЕЊА РИЗИКА ОД КАТАСТРОФА И УПРАВЉАЊА ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА	МОГУЋНОСТ УКЉУЧИВАЊА ОСЕТЉИВИХ КАТЕГОРИЈА
Локалне Скупштине	Формира локални штаб за ванредне ситуације и устројава систем цивилне заштите.	Укључивање институција надлежних за питања осетљивих категорија, као и организација цивилног друштва, у процес израде планских аката из области смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама и области обнове након катастрофа у надлежности Скупштине.
Општинска/ Градска већа	Руководи процесом процене штете и опоравка након катастрофе на локалном нивоу.	Укључивање у делу израде процедура за прилагођавање процеса процене штете и обнове након катастрофа осетљивим категоријама, а у координацији са представницима истих.

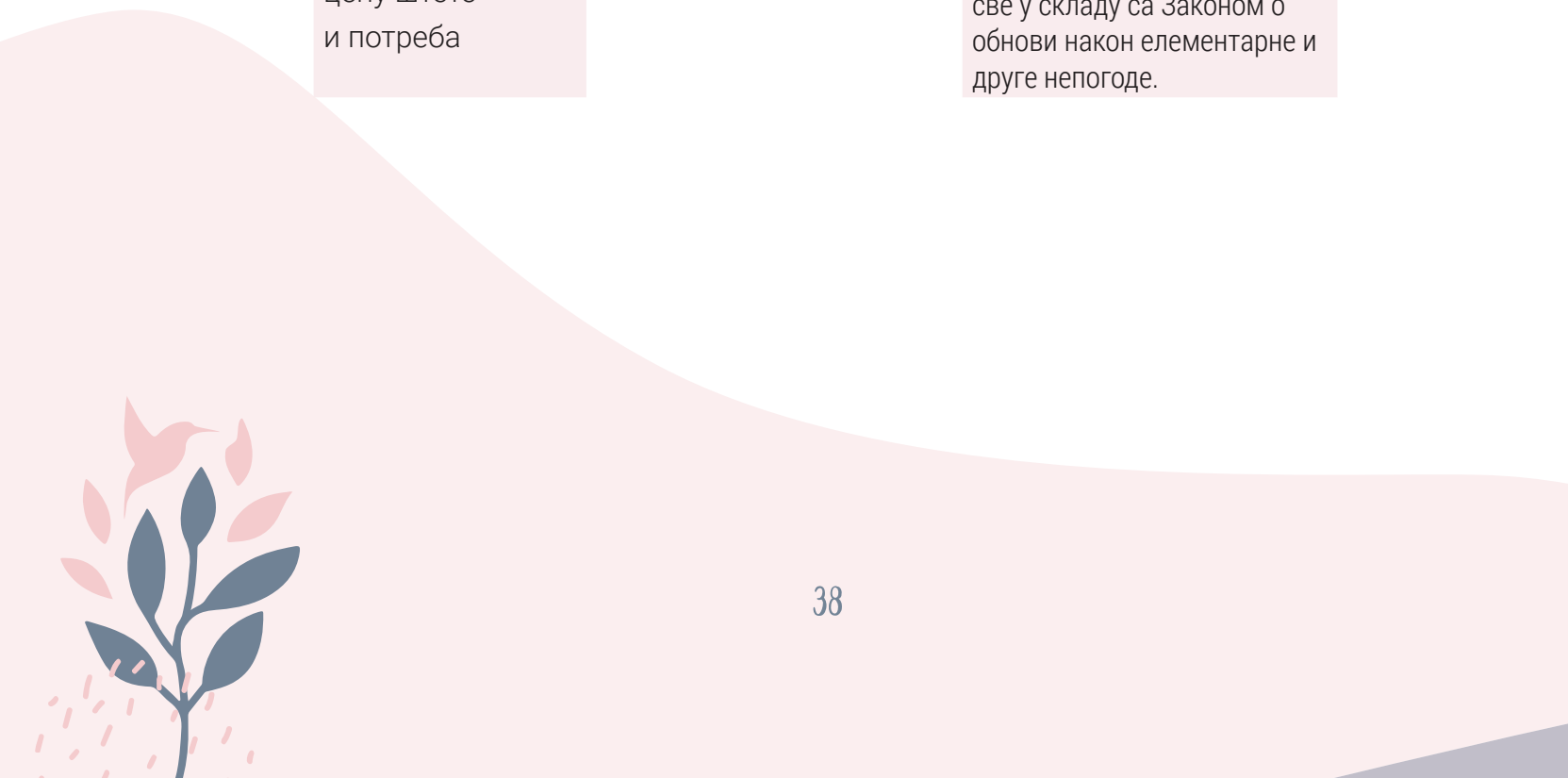
Општински/ Градски штаб за ванредне ситуације	Координира активности субјеката система на локалном нивоу	Укључивање институција надлежних за питања осетљивих категорија, као и организација цивилног друштва, у процес израде планских аката из области смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама у надлежности Градског штаба. Директна сарадња стручно – оперативних тимова Штаба (за евакуацију, прву помоћ, збрињавање и сл.) са представницима осетљивих категорија, уз могућност формирања посебног СОТ-а за координацију активности са осетљивим категоријама у питањима од значаја за систем смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама.
Субјекти од посебног значаја	Субјекти од посебног значаја за заштиту и спасавање су привредна друштва и друга правна лица која обављају послове и располажу ресурсима од нарочитог значаја за заштиту и спасавање, а која су одговарајућом одлуком надлежног органа проглашена субјектима од посебног значаја за територију локалне самоуправе.	Укључивање осетљивих категорија у делу планова за реаговање и само реаговање током катастрофа.
Општинске/ Градске управе	Пружају административно техничку подршку Градском штабу за ванредне ситуације; Учествују у процесу процене штете и обнове након катастрофе; Израђују планске акте из области смањења ризика од катастрофа и управљања у ванредним ситуацијама	У сарадњи са представницима осетљивих категорија, израда прилагођених упутстава за поступање и других публикација, као и друге едукације а све у циљу укључивања ових лица у систем смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама.

<p>Повереници и заменици повереника цивилне заштите</p>	<p>Учествују у припремама грађана и запослених за личну и узајамну заштиту, обавештавају грађане и запослене о правовременом предузимању мера цивилне заштите, обавештавају грађане и запослене о општој мобилизацији ради учешћа у заштити и спасавању људи и материјалних добара у ванредним ситуацијама, врше координацију и спровођење евакуације, збрињавања, склањања и друге мере цивилне заштите и врше проверу постављања обавештења о знацима за узбуњивање грађана у зградама у зони своје одговорности.</p>	<p>Додатне обуке повереника и заменика повереника у циљу ефикаснијег поступања са припадницима осетљивих група током реаговања, а посебно током узбуњивања, евакуације и збрињавања.</p>
<p>Јединице цивилне заштите опште намене</p>	<p>Оперативне снаге за извршавање мера цивилне заштите</p>	<p>Додатне обуке јединица цивилне заштите опште намене у циљу ефикаснијег поступања са припадницима осетљивих група током реаговања, а посебно током узбуњивања, евакуације и збрињавања.</p>
<p>Добровољна ватрогасна друштва</p>	<p>Ватрогасне јединице правних лица и удружења, организоване на принципу доброволности.</p>	<p>Додатне обуке припадника ДВД-а у циљу ефикаснијег поступања са припадницима осетљивих група током реаговања, а посебно током евакуације и збрињавања.</p>
<p>Локалне канцеларије Црвеног Крста</p>	<p>Део локалног система смањења ризика, кроз учешће у раду локалног штаба; Учествују у акцијама евакуације и збрињавања.</p>	<p>Сагледавање потреба, комуникација и координација са удружењима од значаја, као и осталим институцијама надлежним за питања осетљивих категорија становништва, посебно у припреми нових процедура за спровођење евакуације и збрињавања а које посебно третирају осетљиве категорије, на локалном нивоу.</p>

Центар за социјални рад	Део локалног система смањења ризика, кроз учешће у раду локалног штаба; Учествују у акцијама Збрињавања.	Сагледавање потреба, комуникација и координација са удружењима од значаја, као и осталим институцијама надлежним за питања осетљивих категорија становништва, посебно у припреми нових процедура за спровођење збрињавања а које посебно третирају осетљиве категорије, на локалном нивоу.
Јавна комунална предузећа (Водовод, Чистоћа, Топлана, Путеви итд.)	Субјекти од значаја са систем смањења ризика од катастрофа на локалном нивоу.	Укључивање осетљивих категорија у делу планова за реаговање и у реаговању током катастрофа.
Месне заједнице	Основни облик месне самоуправе	Прикупљање и прослеђивање информација о потребама припадника осетљивих категорија, релевантним субјектима система у циљу планирања и реаговања у случају катастрофе.
Општинске/ Градске Комисије за процену штете и потреба	Спроводе процес процене штете након катастрофа на територији локалне самоуправе.	Успостављање процедура за давање приоритета припадницима осетљивих група у процесу процене штете, а све у складу са Законом о обнови након елементарне и друге непогоде.

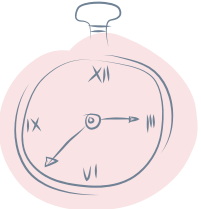

Организације на националном, локалном и међународном нивоу од значаја

Иако организације, као невладин сектор, односно, удружења грађана, нису законом надлежне за посебно осетљиве категорије становништва, ипак представљају значајну карику у дефинисању потреба и остваривању одређених права различитих категорија становништва. Такође, велики значај и допринос невладин сектор пружа у креирању јавних политика, односно, артикулацији захтева који се тичу израде посебних и укључивања у постојеће стратегије, програме, планове итд.

Посматрајући процесе смањење ризика од катастрофа, у временској димензији, као и могућности укључивања различитих организација у поједине сегменте, може се закључити да свакако постоји „простор“ који је неопходно да ове организације, својим ангажманом, испуне. У кратком алгоритамском приказу, то би изгледало овако:

 <p>ФАЗА</p> <p>Превентивна фаза (ПЛАНИРАЊЕ/ ПРИПРЕМА)</p>	 <p>ОРГАНИЗАЦИЈЕ</p> <p>У овој фази, због посебног значаја и утицаја, а сходно великом искуству и могућности додатних експертиза, заузимају међународне организације</p>	 <p>АКТИВНОСТ</p> <p>Израда Стратегија, Програма, Планава, Обуке и тренинзи, вежбе, Израда посебних упутстава и инструкција, Едукације и јавне трибине, промоције, кампање и сл.</p>
<p>Фаза непосредно пре (РАНА НАЈАВА)</p>	<p>Ова фаза је неопходно да буде испуњена конкретним активностима, које доводе до смањења последица и избегавање ризика, па је и простор за деловање различитих домаћих/локалних, регионалних организација већи</p>	<p>Пре свега, обавештавање и узбуњивање, као и асистенција у премештању/дислокацији, а све у циљу ублажавања и избегавања могућих последица</p>
<p>Фаза у току (РЕАГОВАЊЕ)</p>	<p>Као и претходна фаза, али уз опаску да је ова фаза најзахтевнија, када је у питању стручност, вештине и познавање одређених техника, погодна за деловање домаћих, пре свега, локалних организација</p>	<p>Евакуација, прихват, смештај лица, а у неким случајевима и пружање прве помоћи</p>
<p>Фаза након (ОБНОВА/ ОПОРАВАК)</p>	<p>У овој фази је неопходан ангажман свих организација, али је битно водити рачуна о координацији активности (пре свега из разлога преклапања)</p>	<p>Процена штете и потреба, дефинисање пакета подршке и детерминисање категорија становништва којима је помоћ, превасходно потребна (дефинисање динамике помоћи угроженом становништву)</p>

НАЗИВ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Мисија ЕУ у Републици Србији

Програм уједињених нација за развој (“UNDP”)

Организација за храну и пољопривреду („FAO”)

Светска банка („World Bank - WB”)

Глобални фонд за смањење и опоравак од катастрофа
 (“Global Facility for Disaster Reduction and Recovery – GFDRR”)

Програм „Подршка Владе Швајцарске развоју општина
 кроз унапређење доброг управљања и социјалне укључености
 - Swiss PRO “

Каритас (“Caritas”)

Удружења грађана од значаја за осетљиве категорије
 становништва (УГ особа са инвалидитетом, УГ особа са
 дијабетесом, УГ слепих и слабоводих, УГ глувих и наглувих,
 УГ дистрофичара, УГ за равноправност полова итд.)

ОСЕТЉИВЕ ГРУПЕ У
ПРОЦЕСИМА СМАЊЕЊА
РИЗИКА ОД КАТАСТРОФА
И УПРАВЉАЊА
ВАНРЕДНИМ
СИТУАЦИЈАМА

4

Према Закону о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама, управљање смањењем ризика од катастрофа је скуп мера и активности које се спроводе у циљу имплементације политике смањења ризика од катастрофа и административно оперативних и организационих вештина и капацитета за њихово спровођење.

Управљање ризиком од катастрофа се састоји из четири фазе:

- Превенција и смањење - процеси пре катастрофе
- Спремност/припремљеност – процеси пре катастрофе
- Одговор (деловање)- процеси у току катастрофе
- Обнова и опоравак – процеси после катастрофе

Превенција/смањења ризика (нпр. изградња насипа) обухвата оне активности и мере које су усмерене у циљу превенције или смањења постојећих ризика и настанка нових штетних последица катастрофе.

Спремност подразумева оне активности и мере које се примењују у циљу пружања ефективног одговора на утицај катастрофе и обнову, а нису усмерене на избегавање катастрофа. Припремљеност обухвата знање и капацитете, што се означава као припремљеност (нпр. вежбе евакуације и обуке).

Одговор или деловање укључује активности спасавања, пружање прве помоћи, евакуацију, склањање, збрињавање и др.

Фаза обнове/опоравка укључује активности реконструкције и рехабилитације, узимајући у обзир смањење ризика од будућих катастрофа, а све у складу на начелом изградње бољег.

Инклузивни приступ мора бити примењен у свим фазама управљања ризиком од катастрофа. Он подразумева процес идентификовања и препознавања осетљивих група у заједници, утврђивање њихових захтева и потреба, као и њихових способности и капацитета у реаговању и одговору на ризик (катастрофу).

ЦИКЛУС УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ ОД КАТАСТРОФА

Превенција и смањење ризика - процеси пре катастрофе

ФАЗА ПРЕ КАТАСТРОФЕ

Локалне самоуправе у систему смањења ризика од катастрофа, у процесу пре катастрофа, предузимају превентивне мере којима се ублажавају постојећи ризици и смањују ризици од настанка нових последица од катастрофе.

Приликом предузимања превентивних мера, субјекти који учествују у њиховим припремама и планирању, морају применити инклузивни приступ и укључити све осетљиве групе у заједници.

ИЗРАДА ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА

Локалне самоуправе су у складу са Законом о смањењу ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама дужне да донесу следећа планска документа:

- процену ризика од катастрофа,
- локални план смањења ризика од катастрофа,
- план заштите и спасавања и
- екстерни план заштите од великог удеса уколико се на њеној територији налази СЕВЕСО комплекс вишег реда;

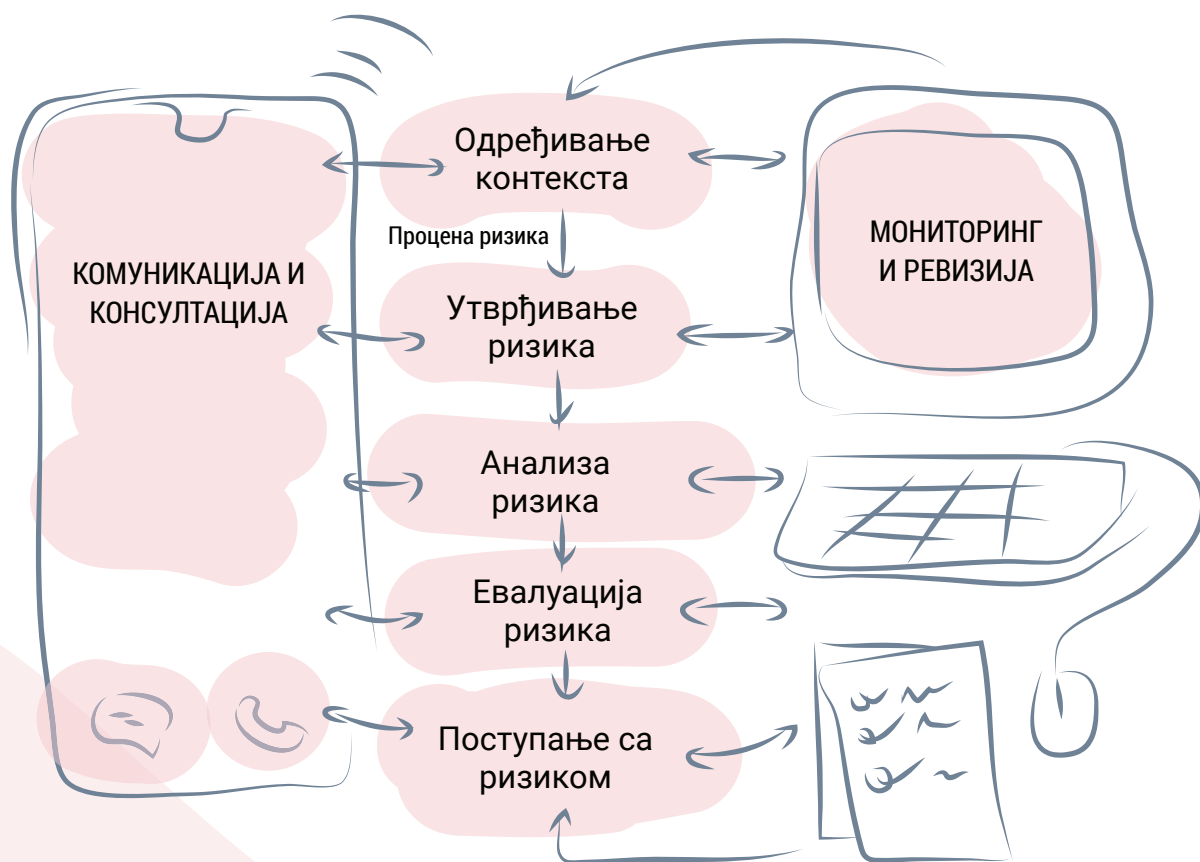
На основу Закона о водама, локалне самоуправе донесе Оперативни план одбране од поплава на водотоковима другог реда, док на основу Закона о заштити од пожара доноси План заштите од пожара.

Процена ризика представља утврђивање природе и степена ризика од потенцијалне опасности, стања угрожености и последица које могу да угрозе живот и здравље људи, животну средину и материјална и културна добра и дефинисан је Упутством о методологији израде и садржају процене ризика од катастрофа и плана заштите и спасавања.

Процена ризика, укључује следеће:

- **Комуникација**
- **Одређивање контекста**
- **Процена ризика**
- **Мониторинг**
- **Утврђивање ризика**
(идентификација ризика)
- **Анализа ризика**
- **Евалуација ризика**
- **Поступање са ризиком**
(третман ризика)

Са аспекта укључивања осетљивих група, значајне су фазе комуникације, одређивање контекста, утврђивање ризика и поступање са ризиком.

Комуникација и консултација је континуиран и интерактиван процес који се спроводи да би се обезбедиле и поделиле добијене информације и укључиле у дијалог заинтересоване стране у вези са управљањем ризиком. У том процесу се идентификују учесници, одређују задаци и врши прелиминарна идентификација опасности које могу угрозити територију за коју се ради Процена ризика. У поменути процес, потребно је укључити представнике (удружења) осетљивих група.

Одређивање контекста

У фази одређивања контекста могу се прикупљати информације о локалитетима, окружењу и становништву. Најпре је потребно идентификовати рањиву популацију, односно осетљиве групе. Затим је потребно примарно идентификовати заинтересоване стране, и то прво оне социјално искључене и које су директно под утицајем хазарда. Учешће ових субјеката у процени ризика у заједници је веома важно.

Утврђивање ризика (идентификација ризика) је процес проналажења, препознавања и описивања ризика. Ова фаза израде Процене се реализује тако што радна група и свака подгрупа разматрају све сценарије и дефинишу које врсте ризика постоје, где се могу појавити, због чега се јављају и да ли могу да изазову последице по штићене вредности. Приликом приказа утицаја на штићене вредности, а нарочито на становништво, обавезно издвојити утицај на рањиву популацију (осетљиве групе).

Поступање са ризиком (третман ризика) је процес који се спроводи да се модификује – редукује ризик. У том смислу се врши потребна анализа о предузимању мера за умањење или уклањање ризика који може угрозити или оставити одређене последице по штићене вредности, као и о потреби подизања капацитета за реаговање. Приликом израде третмана ризика, посебно обратити пажњу на оне катастрофе, код којих су идентификоване последице већег интензитета на живот и здравље људи и сагледати удео осетљивих група у оквиру ове категорије, па у складу са истим, третирати поменути ризик.

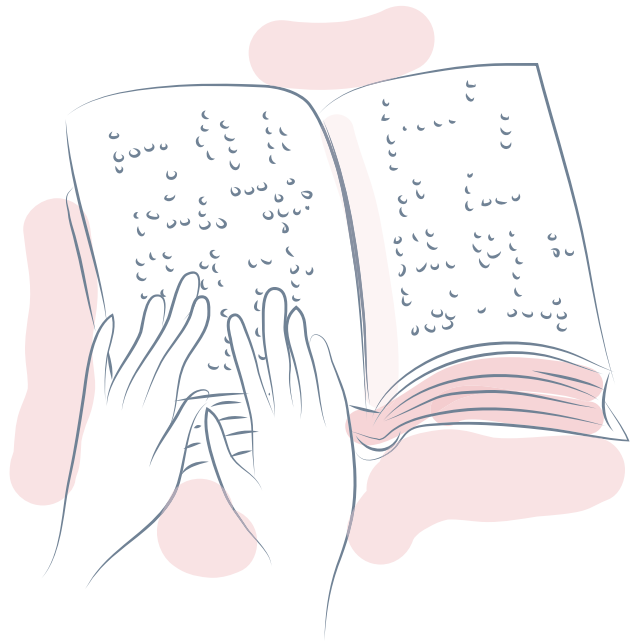
СПРЕМНОСТ (ПРИПРЕМЉЕНОСТ)

Обуке треба да укључе и стицање знања и вештина за поступање са осетљивим групама, уважавајући њихове карактеристике, посебно са особама са инвалидитетом које имају специфичне захтеве и који су најугроженији приликом спасавања. Обука треба да обухвати и начине комуникације са особама са инвалидитетом.

Вежбе евакуације и симулације треба организовати и за осетљиве групе како би се информисали и научили како да поступају у случају катастрофа. Вежбе могу да се изводе у специјалним школама, дневним боравцима за децу са сметњама у развоју, у школама, у домовима за стара лица, ромским насељима. Вежбе морају да се изводе на начин који је прилагођен и приступачан осетљивим групама.

Поред обука, могу се штампати водичи и упутства за поступање пре и у току катастрофе, а која морају да буду прилагођена, у одговарајућим форматима - преведена на српски знаковни језик, у аудио формату за слепа лица, штампана на Брајевом писму, а деци и одраслима са аутизмом и другим сметњама у развоју, са прилагођеним лако разумљивим садржајем. Битно је да се упутства поделе осетљивим групама, посебно старим лицима која живе сами или у руралним подручју.

На локалном нивоу, може се направити евиденција о удружењима и невладиним организацијама која делују на територији општине или града, са контактима особа које се могу позвати у случају катастрофе, али и приликом планирања превентивних мера и давања савета и предлога које су односе на осетљиве групе. Такође, ефикасан начин планирања правовремена реакција је и формирање регистра лица којима је потребна подршка приликом катастрофе, који би се водио у складу са одговарајућим пописима који се тичу заштите података о личности.

Узбуњивање

Узбуњивање је обавештавање становништва о наступајућој или насталој опасности ради хитног поступања у циљу заштите живота и здравља. Узбуњивање се врши путем система за јавно узбуњивање.

Неопходно је обезбедити да систем раног упозоравања, односно упозорења о наступајућој или насталој опасности буде приступачан у складу са конвенцијом о особама са инвалидитетом, али пре свега у складу са принципима универзалног дизајна. Често се не води рачуна о особама са инвалидитетом и старим особама, приликом дизајна система узбуњивања. Узбуњивање је од круцијалне важности за спасавање живота и заштите имовине. Данашњи системи узбуњивања су у аудио облику, те нису приступачни глумим и наглумим лицима.

Потребно је планирати системе раног упозорења који ће обухватити и визуелне и светлосне и аудио звучне облике, који морају бити тестирани у фази припреме, уз подршку и учешће представника група које имају потешкоћа са пријемом обавештења (упозорења).

Специјализоване јединице цивилне заштите за узбуњивање, требају узети у обзир доступност информација за све, посебно узимајући и обзир стара лица и особе са инвалидитетом.

Не постоји идеалан систем за преношење обавештавања и узбуњивања, који би се могао применити на све категорије становништва, зато је боље користити комбинацију више начина за узбуњивање, а све у складу са раније планираним потребама у зависности од категорије становништва.

Неке од препорука за приступачне начине упозоравања:

- **Волонтери** могу ићи од врата до врата до оних који вероватно нису примили упозорење, односно обавештење (посебно особе са инвалидитетом и стари људи који живе изоловани, у удаљеним домаћинствима у руралним срединама, ромским насељима).
- **Сирене**, као инструменти који преносе звучне и гласовне поруке, су најшире коришћен систем узбуњивања, пре свега због тога што је најефективнији и упозорава становништво на најширем подручју, те није потребно коришћење других средстава за упозоравање. Међу-

тим, сирене нису приступачне за одређене категорије²⁵, као што су стара лица са оштећеним слухом, глуве особе и за особе са интелектуалним тешкоћама. Овим особама је зато потребно додатно упозорење-путем средстава јавног информисања или уз подршку чланова породице.

- **Заставе.** Подизање заставе може бити знак да је послато упозорење због надлазеће опасности. Заставе могу бити у различитим бојама, сходно различитим врстама упозорења од опасности. Претходно осетљиве групе треба едуковати о значењима застава, како би овај систем упозоравања био ефикасан.
- **Електронски знакови.** Електронске табле са писаним упозорењем су веома корисне пре, у току и након катастрофе, за особе које су глуве или наглуве. Могу се постављати на отвореним просторима, изнад путева, на аеродромима и другим местима где се окупља велики број особа. Могу садржати упутства за путеве евакуације у затвореним просторима.
- **Телевизија и радио.** Телевизија и радио су најмасовније средство информисања путем кога је могуће слати упозорења и ширити информације. Међутим, иста има одређена ограничења: социјално угрожено становништво, често немају струју, те немају ни телевизоре. Особе са проблемима са видом, слухом или другим инвалидитетом, особе са интелектуалним тешкоћама, националне мањине, старије особе, мање писмене, нису у могућности да примају упозорења и обавештења уколико нису приступачна за њих. То значи да медији морају да примене стандарде приступачности: убацивање титла, превод на знаковни језик од стране тумача за знаковни језик, аудио дескрипција и лако разумљив садржај. За стара лица, глува лица и језичке мањине титл је важан, док је за глуве неопходно превођење на знаковни језик од стране тумача за знаковни језик. За слепа лица треба обезбедити аудио дескрипцију, односно опис садржаја. Рана упозорења која се шаљу преко радија, могу бити прилагођена глумима и наглумима, тако што се текст информације приказује на дисплеју радија. Особе са инвалидитетом могу да корис-

²⁵ Систем неприступачног узбуњивања-сирене (Глува особа, која је била трудна, није могла да чује сирену за узбуну за ваздушну опасност 24. марта 1999. године, те није ни реаговала у циљу заштите свог живота и имовине, односно није се склонила у склониште).

те радио апарате које имају строб светла, јастучни вибрирајући аларм, дисплеј на Брајевом писму, и друге помоћне технологије које могу да упозоре, путем аларма о опасностима. Приступачно информисање путем медија, предвиђено је одредбама Закона о јавним медијским сервисима и Законом о радиодифузији.

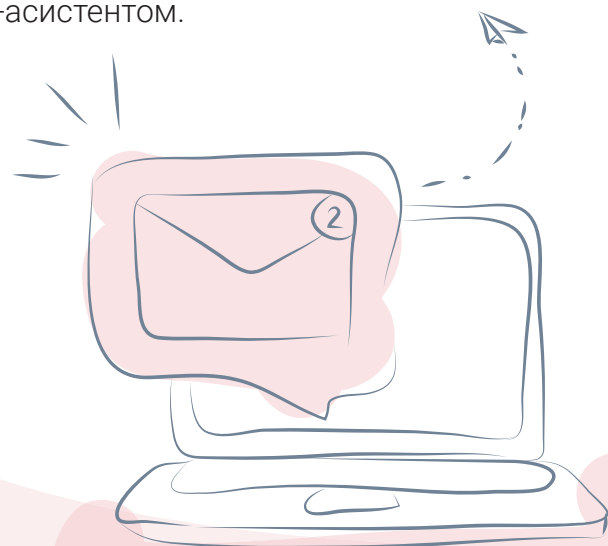
- **Телефони.** Фиксни телефони су значајни за слање раног упозорења о надолazeћим опасностима, посебно што телефоне данас највише користе старе особе и користан је инструмент за рано упозоравање у локалној заједници.
- **Мобилни телефони.** Слање СМС поруке на мобилне телефоне представља најдоступнији облик слања раног упозорења, с обзиром да је доступно за глуве и наглуве, док слепи могу добити звучне информације путем софтвера за читање. Постоји посебан сервис за слање упозорења у облику СМС („Cell broadcasting“) на мобилне телефоне више корисника у одређеном подручју где постоји опасност од наступања катастрофе или је наступила. СМС са посебним звуком добијају сви корисници који се налазе у угроженом подручју или пролазе поред њега. Овај начин слања упозорења је приступачан за глува, наглува и слепа лица.

Интернет софтвери и апликације. Интернет је данас веома значајан у преношењу информација. Стога и у систему узбуњивања и раног упозорења има значајну функцију. Сва упозорења и обавештења морају да буду приказани у приступачним форматима уз једноставан и разумљив садржај, односно морају да буду испуњени стандарди веб приступачности. Слепим и слабо-видим лицима да софтверски читачи екрана могу да прочитају садржај сајта или да на сајтовима буде инсталиран посебан софтвер који чита садржину на сајту. Постоје бројни софтвери апликације за телефоне и рачунаре. Значајан је софтвер који конвертује говор у текст и текст у звук (читач екрана). Софтвери на рачунару који омогућавају Рана упозорења “поп-ап” (“pop up”) на десктопу. Овај вид раног упозоравања оставља више времена у циљу обезбеђивања подршке за кретање или транспорта. Ова порука може да буде у аудио и текстуалном формату. Слепи и слабовиди такође могу преко читача екрана примити информацију уколико је текстуална.

- **Е-пошта** („E-mail): Као један вид приступачног слања упозорења јесу електронске поште које су у већини приступачне за све
- **„Viber“:** апликација омогућава размену порука електронским путем, те може представљати врло користан инструмент за слање упозорења и обавештења. Постоји могућност креирања групе у којој ће бити контакти посебно осетљивих категорија становника у локалној заједници.
- **Видео Релеј Центар (ВРЦ):** користе глува лица уз помоћ апликације на телефону или рачунару, а путем видео линка успостављају комуникацију са преводиоцем-асистентом.

У току катастрофе

Спасавање и евакуација

Као што је раније наведено, Закон предвиђа приоритет у евакуацији одређених категорија становништва. Међутим, важно је поново напоменути да је већа смртност особа са инвалидитетом, али и старих лица, услед немогућности да се на време евакуишу или да се евакуишу без асистенције. Уколико лица захтевају подршку у евакуацији, битно је на који начин се она евакуишу. Током евакуације, потребно је омогућити и приступачну комуникацију (обезбедити тумача за знаковни језик, употреба таблета за комуникацију) и слати разумљива и јасна упутства. Лица која спроводе евакуацију треба обучити техникама како подићи и пренети особе са различитим облицима инвалидитета и како комуницирати са њима. У складу са наведеним, потребно је израдити одговарајуће планове и планирати и специфична помагала од значаја за особе са инвалидитетом. Приликом израде истих консултовати удружења осетљивих група.

Збрињавање

Након евакуације, потребно је извршити збрињавање оних лица која услед катастрофе не могу боравити у својим објектима. Приликом збрињавања, потребно је посебну пажњу посветити особама са инвалидитетом и исте не збрињавати у колективним центрима, већ, уколико је могуће, у посебне установе које више одговарају њиховим потребама (домови за старе и слично.) и у којима су испуњени стандарди приступачности (рампе, рукохвати, лифт, платформе, системи за оријентацију, прилагођени тоалети и сл.). У складу са могућностима, додатно опремити ове установе новим помоћним технологијама/помагалима.

Евакуациони центри и склоништа морају да буду доступни особама са инвалидитетом, старим лицима и другим лицима која се отежано крећу, тј. морају да буду испуњени стандарди приступачности (рампе, рукохвати, лифт, платформе, системи за оријентацију). Тоалети и купатила морају да буду посебно прилагођени особама са инвалидитетом, али мора да буде обезбеђен и приступ води и храни. У склоништима треба обезбедити асистивну технологију/помагала за свакодневни живот. Критеријум физичке приступачности мора да буде уведен приликом избора објекта за склониште или привремени смештај.

После катастрофе

Након катастрофа потребно је обезбедити приступачне формате информација и комуникација. Реконструкција и обнова објеката врши се уз обавезну примену стандарда приступачности, како би се направило приступачно окружење за све.

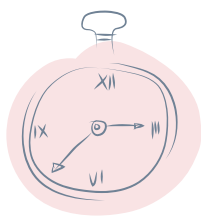
Након катастрофе, потребе ових категорија становништва могу да се огледају у различитим захтевима, у односу на природу самих потреба:

- Медицинска нега и надзор;
- Посебна материјална издвајања;
- Обезбеђивање привременог или трајног смештаја;
- Обезбеђивање психолошке подршке у циљу очувања менталног здравља или социјалне инклузије;
- Помоћ у обнови и реконструкцији стамбених објеката;
- Помоћ у набавци опреме или средстава (некада може да буде и посебна, специјализована опрема која је тешко доступна);
- Реконструкција и изградња инфраструктуре, а све у циљу задовољавања основних потреба осетљивих категорија становништва итд.

У односу на мапиране потребе посебно осетљивих категорија становништва (у мапирање потреба треба да буду укључене све институције и организације од значаја), раде се и програми обнове/реконструкције/подршке. Наравно, један део потреба захтева и хитну реакцију надлежних институција, па је сходно и томе, веома битна комуникација и координација која се остварује у процесу обнове/реконструкције након катастрофа.

Највише активности, како у мапирању, тако и у пружању адекватне помоћи/подршке након катастрофа, је на локалним институцијама – локална самоуправа.

У наредној шеми, а сходно и законским надлежностима и обавезама (видети поглавље 2. НОРМАТИВНИ/ЗАКОНСКИ ОКВИР, посебно Закон о обнови након елементарне и друге непогоде), приказате се могућност успостављања процеса обнове у локалној самоуправи, са посебним акцентом на фазе у процесу обнове, као и институције и организације од значаја.

ФАЗА

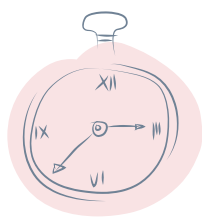

ИНСТИТУЦИЈА /ОРГАНИЗАЦИЈА

АКТИВНОСТ

<p>Пријава штете након катастрофе</p>	<p>Локална Комисија за процену штете и потреба</p> <p>Надлежна оргнаизациона јединица за подршку локалној Комисији</p> <p>Савети месних заједница на угроженом подручју</p> <p>Институције од значаја за осетљиве категорије становништва</p> <p>Организације (удружења грађана) од значаја за осетљиве категорије становништва</p> <p>Црвени крст</p> <p>Становништво</p>	<p>Дефинисање образаца или поступака за пријаву штете, са аспкета доступности и укључивања осетљивих категорија становништва</p>
<p>Процена штете и потреба након катастрофе (прикупљање и обрада података од значаја)</p>	<p>Локална Комисија за процену штете и потреба</p> <p>Надлежна оргнаизациона јединица за подршку локалној Комисији</p> <p>Савети месних заједница на угроженом подручју</p> <p>Институције од значаја за осетљиве категорије становништва</p> <p>Организације (удружења грађана) од значаја за осетљиве категорије становништва</p> <p>Црвени крст</p> <p>Становништво</p>	<p>Укључивање у активности локалних Комисија за процену штете и потреба након катастрофа</p> <p>Мапирање становништва са посебним потребама</p> <p>Мапирање потреба</p> <p>Детерминисање приоритета (већ је у овој фази могуће хитно интервенисати, у случају да је таква интервенција неопходна)</p>

ФАЗА

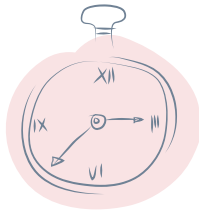
ИНСТИТУЦИЈА /ОРГАНИЗАЦИЈА

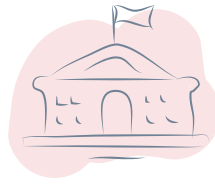
АКТИВНОСТ

<p>Израда Извештаја о процени штете и потреба након катастрофа и Програма обнове</p>	<p>Локална Комисија за процену штете и потреба</p> <p>Надлежна организациона јединица за подршку локалној Комисији</p> <p>Градско/Општинско веће</p> <p>Локална Скупштина</p> <p>КУЈУ</p> <p>Републичка Комисија за утврђивање штете</p> <p>Влада РС</p> <p>Надлежна министарства</p> <p>Међународне организације од значаја</p>	<p>У односу на прикупљене податке, као и исказане потребе, неопходно је исказати утицаје/ последнице катастрофе, како у економским, тако и некономским показатељима</p> <p>На основу достављених Извештаја врши се верификација штете</p> <p>Након извршене верификације штете, врши се израда и усвајање Програма обнове, који треба да укључе и акцентују подршку осетљивим категоријама становништва у обнови и реконструкцији</p> <p>Секторски приступ у подршци осетљивим категоријама становништва након катастрофа (програми који се спроводе преко Министарстава или невладиних организација уз координацију надлежних институција)</p>
---	--	---

ФАЗА

ИНСТИТУЦИЈА /ОРГАНИЗАЦИЈА

АКТИВНОСТ

<p>Пружање помоћи и подршке осетљивим категоријама становништва</p>	<p>Градска/Општинска управа Градска/Општинска већа КУЈУ Комисија за утврђивање штете Влада РС Надлежна Минситарства Домаћи и међународни донатори Домаће и међународне организације (удружења грађана) Црвени крст</p>	<p>На основу донетих Програма, односно, усвојених принципа, динамике, као и дефинисаних пакета подршке, врши се расподела помоћи и пружање подршке (материјлна и нематеријлна помоћ)</p> <p>Израда првостепених решења о помоћи и сл.</p>
<p>Евалуација процеса обнове након катастрофе</p>	<p>Градска/Општинска управа Градска/Општинска већа Домаће организације (удружења грађана)</p>	<p>Након и у току доделе помоћи и подршке, неопходно је континуирано вршити евалуацију (да ли је помоћ адекватна и да ли су обухваћени сви корисници)</p>

Наравно, у пракси, посебно када су у питању катастрофе већег обима и интензитета (земљотрес у Краљеви новембра 2010, мајске поплаве из 2014, поплаве из 2016, 2019 или 2020.године и сл.), услед великог обима посла, ограничених ресурса (људских и материјално-техничких), неопходности за брзим деловањем (пример: земљотрес у Краљеви је проузроковао да на хиљаде стамбених објеката остане без кровних покривача, што је за собом повлачило брзу реакцију у циљу покривања стамбених објеката, јер се ближио зимски период. Сви ресурси су били, превасходно, усмерени ка овој активности, док је врло мали број људи био на располагању за пружање других видова подршке становништву, па се дешавало да посебно осетљиве категорије становништва буду „ненамерно“ изостављене или реакција није довољно брза). Такође, слабо разрађена законска регулатива, често не дозвољава или недовољно указује на потребе „позитивне дискриминације“, односно, приоритизације задовољења потреба становништва које спада у ове категорије.

ЗАКЉУЧАК

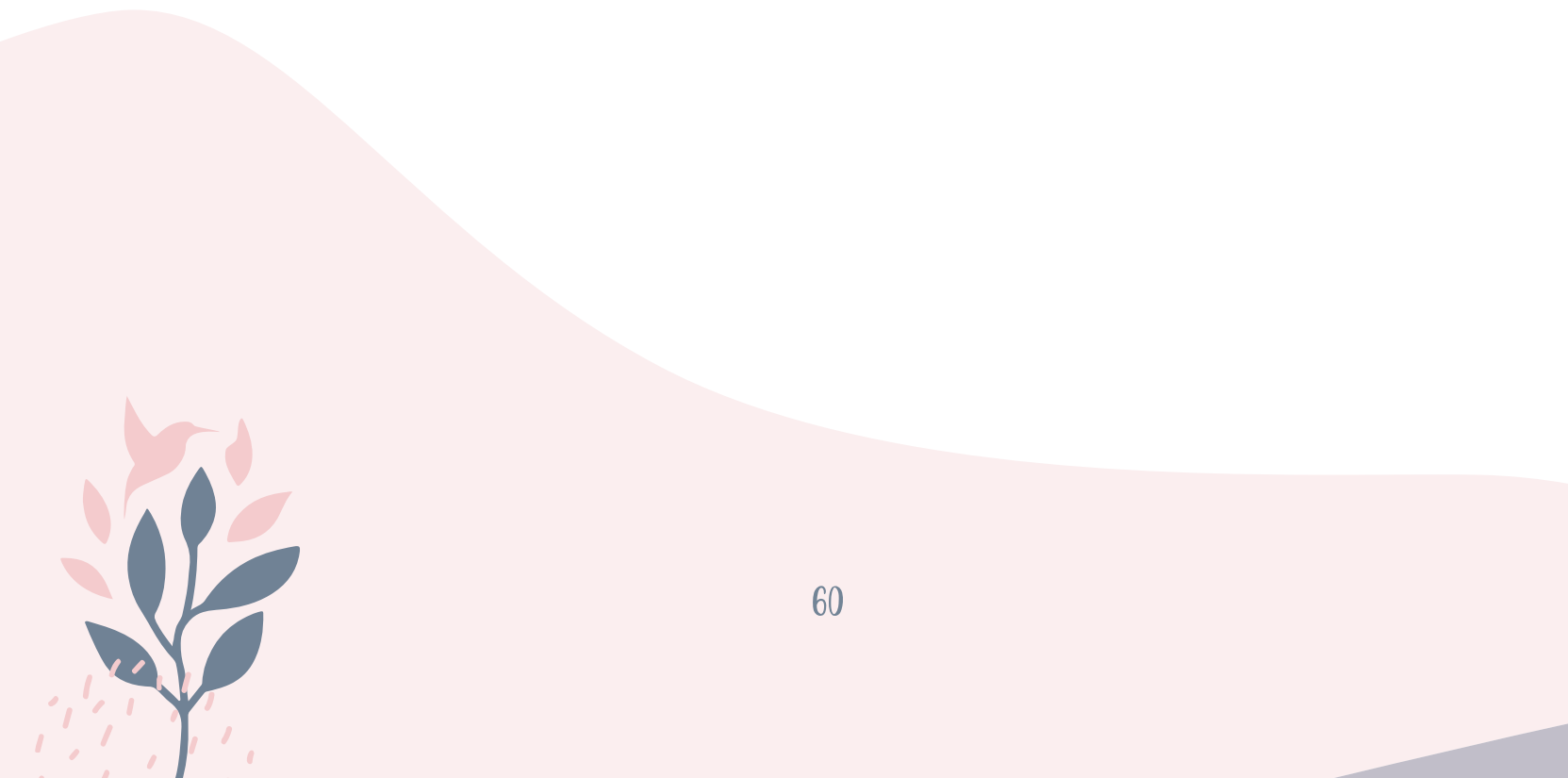
Из свих претходно наведених разлога, као и много других који су изостављени, пракса, потребе, учесталост катастрофа, ограничени ресурси, непотпуна или неадекватна правна регулатива, социјално и економско окружење итд. указују на потребу за константним дијалогом, едукацијама, усавршавањима... Све ово ће допринети креирању безбеднијег друштва, као и стварању услова где се подразумева и спроводи **право пречег**.

Најодговорнију улогу у читавом систему смањења ризика од катастрофа, као и процесима који су везани за укључивање осетљивих категорија становништва, имају **локалне самоуправе**. Управо из ове констатације настао је и Приручник, који би требало да послужи као својеврсни **ВОДИЧ** за укључивање посебно осетљивих категорија становништва у процесе смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама.

У циљу унапређења постојећег стања у посматраним процесима, неопходно је унапредити и, пре свега, постојећи нормативни/правни оквир. Ово се огледа у неопходности измене и допуне Закона о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама, као и закону о обнови након елементарне и друге непогоде. Такође, постојеће Уредбе које израду процена, планова, као и спровђење обука итд. треба додатно унапредити, са активнијим приступом и укључивањем осетљивих категорија становништва.

У пракси, треба радити на укључивању осетљивих категорија становништва у систем цивилне заштите, као и у систем ране најаве.

Општи закључак је да се након мајских поплава 2014. године доста урадило на изградњи јединственог система смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, али да је неопходно да буде свеобухватнији, као и много више интегративнији (да дозвољава активно учешће невладиног сектора, посебно удружења које се баве питањима и правима од значај за осетљиве категорије становништва). Овакав приступ треба и додатно да дефинише и конкретизује обавезе и послове које локалне самоуправе (читај локални службеници) треба да спроводе, а све у циљу креирања квалитетнијег процеса пре, у току и након катастрофа.

Стална конференција
градова и општина

Савез градова и општина Србије

Македонска 22/VIII
11000 Београд
Србија

Тел: 011 3223 446
Факс: 011 3221 215
E-mail: secretariat@skgo.org

www.skgo.org
www.facebook.com/skgo.sctm
www.twitter.com/skgo_sctm